

ICCPR အပိုဒ် ၁၄ - တရားရုံးများ၊ ခုံရုံးများရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှခွင့်နှင့် မျှတသော တရားစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့်

Factsheet အမှတ် ၁။ ။ အထွေထွေခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (ICCPR)၊ အပိုဒ် ၁၄

၁။ လူတိုင်း တရားရုံး သို့မဟုတ် ခုံရုံးများရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိရသည်။ မည်သူ့ကိုမဆို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ စွဲချက်တင်ထားသော အမှုကိုလည်းကောင်း၊ တရားမကြောင်းအရ ၎င်း၏ ရပိုင်ခွင့်နှင့် ဝတ္တရားများကို ဆုံးဖြတ်ရာလည်းကောင်း ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပဒေအရဖွဲ့စည်းထားသည့် အရည်အချင်းများ ပြည့်မီကာ အမှီအခိုကင်း ဘက်လိုက်မှုမရှိသည့် ခုံရုံးတရားရုံး၏ မျှတပြီး လူအများဝင်ရောက်ကြားနာနိုင်သော စစ်ဆေးကြားနာမှုကို ခံစားနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် ကိုယ်ကျင့်တရား၊ လူထုအတွင်း သဟဇာတရှိရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးတို့ကို အကြောင်းပြုလျှင်၊ သို့မဟုတ် ကြားနာစစ်ဆေးထွက်ဆိုမှုများ လူသိရှင်ကြားဖြစ်သွားလျှင် တရားမျှတမှုပေါ်ပေါက်ရေးကိုထိခိုက်နိုင်သည့် အထူးအခြေအနေ၌ အတိုင်းအတာ တခုထိ တင်းကြပ်ရန်လိုအပ် သည်ဟု တရားရုံး၏ သဘောထားသောအခါတွင် စာနယ်ဇင်းနှင့် ပြည်သူ့လူထုကို တရားခွင့် တခုလုံးသော်လည်းကောင်း၊ တစိတ်တဒေသကိုသော်လည်းကောင်း ချန်လှပ်ကောင်း ချန်လှပ်နိုင်သည်။ အရွယ်မရောက်သေးသူများ ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် လိုအပ်လျှင်ဖြစ်စေ၊ တရားစီရင်လုပ်ငန်းစဉ်များက အိမ်ထောင်ရေး အငြင်းပွားမှု သို့မဟုတ် သားသမီးအုပ်ထိန်းခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်၍ဖြစ်စေ အခြေအနေမျိုးမှအပ ရာဇဝတ်မှု သို့မဟုတ် တရားမမှုတခုတွင် ချမှတ်သော စီရင်ချက်မှန်သမျှကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ပြန်ရမည်။

၂။ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစွဲဆိုခံရသူတိုင်းသည် တရားဥပဒေအရ ၎င်းကို အပြစ်ရှိကြောင်း သက်သေ မပြနိုင်သမျှ ကာလပတ်လုံး အပြစ်ကင်းသူအဖြစ် မှတ်ယူခြင်း ခံရပိုင်ခွင့်ရမည်။

၃။ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုအရ အပြစ်ရှိကြောင်း စွဲဆိုခံရသူတိုင်းတွင် အနည်းဆုံး အောက်ပါအာမခံချက်များ တန်းတူခံစားပိုင်ခွင့် အပြည့်အဝရှိသည်။

- (က) ၎င်းအပေါ်စွဲဆိုချက်၏ သဘာဝနှင့် စွဲဆိုသည့် အကြောင်းရင်းတို့ကို ၎င်းနားလည်သည့် ဘာသာစကားဖြင့် အသေးစိတ် အချိန်မဆိုင်းဘဲ အသိပေးခံရမည်၊
- (ခ) ၎င်းအနေဖြင့် မိမိ၏ ခုခံချေပချက်အတွက် ပြင်ဆင်ရန်နှင့် မိမိကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်သော ဥပဒေအကျိုးဆောင်နှင့် ဆက်သွယ်ရေးတို့အတွက် အချိန်နှင့် အထောက်အကူ လုံလောက်စွာရရှိရမည်၊
- (ဂ) မလျော်မကန် ကြန့်ကြာမှုမရှိစဘဲ ကြားနာစစ်ဆေးမှု စတင်ရမည်၊
- (ဃ) ၎င်း၏ရှေ့မှောက်၌ပင် ကြားနာစစ်ဆေးရန်နှင့် ၎င်းကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ ၎င်းနှစ်သက်ရာဥပဒေအကျိုးဆောင်၏ အကူအညီမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ခုခံချေပနိုင်ရန်၊ အကယ်၍ ၎င်း ဥပဒေအကူအညီမယူရသေးပါက ထိုရပိုင်ခွင့် ရှိ ကြောင်း အသိပေးခံရမည်။ ၎င်းက ဥပဒေအကူအညီအတွက် လုံလောက်သော အဖိုးအခပေးနိုင်စွမ်း မရှိပါက

တရားဥပဒေအမှန်ပေါ်ပေါက်ရေးအတွက်လိုအပ်သည့် အမှုတိုင်းတွင် ၎င်းထံမှ အခကြေးငွေ မရယူဘဲ ဥပဒေအကူအညီ ခန့်ထားပေးရမည်။

(င) ၎င်းသည် တရားလိုပြသက်သေများကို စစ်မေးခွင့်၊ ဆုံးခန်းတိုင်အောင် စစ်မေးခွင့်ရှိသလို ၎င်းကိုယ်စားထွက်ဆိုသည့် သက်သေများ(တရားခံပြသက်သေများ)ကို စစ်ဆေးသည့်အခါ တရားလိုပြသက်သေများကို စစ်ဆေးသည့် တူညီသောအခြေအနေမျိုး၌ပင် စစ်ဆေးရမည်။

(စ) ၎င်းသည် တရားရုံးကသုံးစွဲသော ဘာသာစကားကို နားမလည်ပါက ၎င်းအတွက် အခမဲ့ စကားပြန် အကူအညီရှိရမည်။

(ဆ) တစ်စုံတယောက်ကို ကိုယ်တိုင်ဆန့်ကျင်ထွက်ဆိုချက်ရန် သို့မဟုတ် အတင်းအဓမ္မ ဝန်ခံခိုင်းခံရခြင်း မရှိစေ။

၄။ အသက်မပြည့်သေးသူများ၏ အမှုများကို ကြားနာစစ်ဆေးရာတွင် တရားစီရင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ၎င်း၏ အသက်အရွယ်ကို ထောက်ထား၍သော်လည်းကောင်း၊ ၎င်းအား ပြန်လည်ပြုစုပျိုးထောင်ရေးကို ရှေးရှုရေးကိုလည်းကောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။

၅။ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုတခုဖြင့် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခံရသူတိုင်းအပေါ် စီရင်ချက်နှင့် အပြစ်ဒဏ်ကို ဥပဒေအရ အထက်ခိုရုံးတွင် ပြန်လည်သုံးသပ်ခံရပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။

၆။ ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတယောက်အား ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အပြီးသတ်စီရင်ချက်ချလိုက်သောအခါနှင့် တရားဥပဒေတိမ်းစောင်းမှုဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာဖော်ညွှန်းနေသည့် အချက်အလက်သစ်များ သို့မဟုတ် အသစ်တွေ့ရှိသော အချက်အလက်များပေါ်မူတည်၍ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၌ အပြစ်ရှိကြောင်းစီရင်ချက်ကို ချေဖျက်လိုက်သောအခါ သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးလိုက်သောအခါတွင် အမည်မသိ အချက်အလက်များအား မပေါက်ကြားစေရန်ထိန်ချန်လျှို့ဝှက်ထားမှုသည် အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်နှင့် လုံးဝဖြစ်စေ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ သက်ဆိုင်သည်ဟု သက်သေမပြနိုင်ပါက ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကိုအပြစ်ရှိကြောင်းချမှတ်ခဲ့သည့် စီရင်ချက်ကြောင့် ခံစားခဲ့ရသည့် အပြစ်ဒဏ်များအတွက် ဥပဒေနှင့်အညီ နစ်နာကြေးပေးရမည်။

၇။ မည်သူမဆို နိုင်ငံတစ်ခု၏ ဥပဒေနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ပြစ်မှုထင်ရှားသည် နောက်ဆုံး စီရင်ချက်ချထားသော သို့မဟုတ် အမှုမှ တရားသေလွတ်လိုက်သော အမှုအတွက် နောက်ထပ် တကြိမ် ကြားနာခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခြင်း မခံရစေရ။

အပိုဒ် ၁၄ သည် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အမှုများကို ကြားနာစိစစ်ရာတွင် လူတိုင်း၏ ရပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးသည်။

အပိုဒ် ၁၄ (၁) သည် တရားရုံးနှင့်ခရီးများရှေ့မှောက် တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ အထွေထွေအာမခံချက်တရပ်ကို ချမှတ်ပေးသကဲ့သို့၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်လည်း ၎င်းတို့ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားရင်ဆိုင်ရလျှင် သို့မဟုတ် တရားမကြောင်းအရ ၎င်းတို့၏ ရပိုင်ခွင့်နှင့် ဝတ္တရားများကို ဥပဒေအရဆုံးဖြတ်လျှင် ဥပဒေအရဖွဲ့စည်းထားသည့် အရည်အချင်း ပြည့်မီ၊ အမှီအခိုကင်း၊ ဘက်လိုက်မှုမရှိသော ခုံရုံးများရှေ့မှောက် မှုတပြီး အများပြည်သူကြားနာပိုင်ခွင့်ရှိခွင့်ကို ဖော်ဆောင်ပေးသည့်အပြင်၊ မီဒီယာများနှင့် အများပြည်သူ ကြားနာပိုင်ခွင့်ကို ခြွင်းချက်အဖြစ်ကန့်သတ်ရမည့် အမှုများကိုလည်း အထူးသီးသန့် ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးသည်။¹

အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂ မှ ၅ တွင် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုတရပ်ဖြင့် စွဲချက်တင်ခံရသူများအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အာမခံချက်များကို သတ်မှတ်ထားသည်။ အပိုဒ်ခွဲ ၆ တွင် ရာဇဝတ်မှုများတွင် တရားစီရင်မှုတိမ်းစောင်းခဲ့သည်ရှိသော် နစ်နာမှုအတွက် ခိုင်မာသောနစ်နာကြေးရပိုင်ခွင့်ကို အာမခံထားသည်။ အပိုဒ်ခွဲ ၇ တွင် ပြစ်မှုတခုတည်းကိုနှစ်ကြိမ်တရားစွဲဆိုခြင်းကို တားမြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် ပြစ်မှုတခုတွင်ပါဝင်သူသည် ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်း အဆုံးသတ်စီရင်ချက်ချခံရပြီးပါက သို့မဟုတ် ယင်းပြစ်မှုမှ တရားသေလွတ်မြောက်ထားသူ ဖြစ်ပါက ယင်းပြစ်မှုအတွက် နောက်တကြိမ် စစ်ဆေးကြားနာခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ကို အာမခံပေးသည်။²

အပိုဒ် ၁၄ အရ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အမှီအခိုကင်းမှုနှင့် ထိထိရောက်ရောက် လည်ပတ်ဆောင်ရွက်မှုကို၊ အထူးသဖြင့် ရာဇဝတ်မှုများတွင် လိုအပ်သည်။ ဥပဒေအကူအညီများအတွက် အဖိုးအခ လုံလုံလောက်လောက် ပေးနိုင်စွမ်းမရှိသူများကို အခမဲ့ ဥပဒေအကူအညီပေးရန်အတွက်လည်း ယင်းအပိုဒ်က စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို တိုက်တွန်းသည်။³ ဆင်တူသောအမှုများကို ဆင်တူလုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းသင့်သည်။⁴

ကျင့်သုံးသည့် တရားဥပဒေအစဉ်အလာ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းဥပဒေက မည်သို့ပင်ရှိသည်ဖြစ်စေ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏အခြေခံလမ်းညွှန်ချက်အနေဖြင့် စာချုပ် အပိုဒ် ၁၄ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အာမခံချက်များကို လေးစားရမည်ဟု လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက အသားပေးပြောကြားသည်။⁵ အပိုဒ် ၁၄ အပေါ် လျှော့ချမှုပုံစံအားလုံးကို လုံးဝဥသည့် မဖြစ်မနေလိုအပ်သည့် အခြေအနေမှသာ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ကန့်သတ်ထားရမည်။⁶

¹ Human Rights Committee, General Comment No.32, (CCPR/C/GC/32), §3
² Human Rights Committee, General Comment No.32, (CCPR/C/GC/32), §3
³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §10
⁴ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CPR/C/GC/32), §14
⁵ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §4
⁶ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §6

အပိုဒ် ၁၄ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် စစ်ဘက်နှင့် အထူးတရားရုံးများအပါအဝင် တရားရုံးနှင့် ခုံရုံးအားလုံးအပေါ် သက်ရောက်ရမည်။ စစ်ဘက်နှင့်အထူးတရားရုံးများတွင် အရပ်သားများကို ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းသည် ခြွင်းချက်အခြေအနေသာ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရပ်သားများကို ယင်းတရားရုံးများတွင် ကြားနားစစ်ဆေးရန် အမှန်တကယ်လိုအပ်ကာ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျပြီးနှင့် လေးနက်သည့်အကြောင်းရင်းဖြင့် ကြောင်းကျိုးခိုင်လုံမှုကို ထုတ်ဖော်ပြသရန် လိုအပ်သည်။⁷

ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဘာသာရေးတရားရုံးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အောက်ပါအခြေအနေများမဖြစ်လျှင် အပြီးသတ်စီရင်ချက်များကို မချမှတ်ရ

- ကလေးသူငယ်ဆိုင်ရာ တရားမနှင့် ရာဇဝတ်ရေး ကိစ္စရပ်များအတွက် တရားစီရင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ အကန့်အသတ် ရှိခြင်း၊
- တရားစီရင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်သည် မျှတသောတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ICCPR ၏ အခြားသော သက်ဆိုင်ရာ အာမခံချက်များအတွက် အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီခြင်း၊ နှင့်
- စီရင်ချက်များ နိုင်ငံတရားရုံးများက ICCPR တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အာမခံချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ အတည်ပြုထားသလို၊ စီရင်ချက်များကို အမှုနှင့်ဆိုင်သည့် နှစ်ဘက်စလုံးက ICCPR အပိုဒ် ၁၄ ပါ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတရပ်ဖြင့် စောဒကတက်နိုင်ခြင်း။⁸

လက်တွေ့အခြေအနေ - လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- စစ်ဘက် သို့မဟုတ် အထူးတရားရုံးများဖြင့် အရပ်သားများကို ကြားနာစီရင်ခြင်း - အီဂျစ်⁹
ပြည်သူများကို၊ အထူးသဖြင့် ဝေဖန်သူများနှင့် အတိုက်အခံများကို အလွန်အလွန်ကျယ်ပြန့်သည့် အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေဖြင့် အရေးပေါ်နှင့် စစ်ဘက်တရားရုံးများတွင် တရားစွဲဆိုမှု မြင့်တက်လာနေခြင်းအပေါ် စိုးရိမ်ကြောင်း ကော်မတီက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားသည်။ ကော်မတီသည် စစ်ဘက် သို့မဟုတ် အထူးတရားရုံးဖြင့် အရပ်သားများကို ကြားနာစီရင်ခြင်းသည် ခြွင်းချက်တရပ်သာ ဖြစ်သင့်သည်ဆိုသော အချက်ကို ထောက်ပြကာ၊ အရေးပေါ်နှင့်စစ်ဘက်တရားရုံးဖြင့် ကြားနာစီရင်မှု အားလုံး အထူးခြွင်းချက်သာဖြစ်ရေးနှင့် အရပ်သားများ၏ ကိုယ့်ရပိုင်ခွင့်နှင့် အခြေခံအခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးမှုကို တရားစွဲဆိုရန် ယင်းတရားရုံးများအသုံးပြုခြင်း မဖြစ်ရေး သေချာစေရန်အတွက် အရေးပေါ်နှင့် စစ်ဘက်တရားရုံးများ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အသီးသီးကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအား အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။

⁷ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §22
⁸ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §24
⁹ CCPR/C/EGY/CO/5, §39-40 (April 2023)

Factsheet အမှတ် ၂။ ။ တရားရုံးများနှင့် ခုံရုံးများရှေ့မှောက် တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ အထွေထွေ အာမခံချက် (အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁)

တရားရုံးများနှင့်ခုံရုံးများရှေ့မှောက် တန်းတူညီမျှမှုရပိုင်ခွင့်သည် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၏ ပိုင်နက်အတွင်းရှိ သို့မဟုတ် ယင်းနိုင်ငံ၏တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ခံယူရရန် အကြောင်းကိစ္စရှိသည့် နိုင်ငံသားများသာမက ပြည်သူ့အားလုံး အပေါ် သက်ရောက်သကဲ့သို့ တရားရုံးများနှင့် ခုံရုံးများသို့ တန်းတူဝင်ထွက်သွားလာခွင့်နှင့် အဆိုပါရုံးများရှေ့မှောက် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှစွာ ဆက်ဆံခံရပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးသည်။¹⁰

ထို့အပြင် Equality of Arms ဖြစ်ရေးကို အာမခံသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အဆုံးသတ်တွင် ခုခံချေပသူအတွက် အကျိုးယုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် မမျှတမှု မဖြစ်စေရန် တရားရင်ဆိုင်သူနှစ်ဘက်စလုံးတွင် တူညီသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာရပိုင်ခွင့်များ ရရှိ၍၊ ကွဲပြားချက်တိုင်းသည် ဥပဒေကိုအခြေခံကာ ကွာခြားချက်အတွက် မဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျ၊ သဘာဝကျသော ကြောင်းကျိုးခိုင်လုံမှု ရှိရမည်။¹¹ Equality of Arms အသေအချာ ဖြစ်စေရန်အတွက် သက်သေများကို စစ်မေးခြင်းအပါအဝင် တရားစီရင်မှုလုပ်ငန်းများတွင် တက်ရောက်ကြားနာနိုင်ခြင်းမရှိသည့် နှုမ်းပါးသော တရားရင်ဆိုင်သူများအတွက် အခမဲ့စကားပြန် ဝံ့ပိုးပေးရန် လိုအပ်သည်။¹²

ယင်းအပြင် ဤအပိုဒ်အရ တရားရင်ဆိုင်သူနှစ်ဘက်အပေါ် တသမတ်တည်း မဟုတ်သော ဆက်ဆံမှုကို မဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျကျ၊ သဘာဝကျကျ ကြောင်းကျိုးခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက်မပေးနိုင်ပါက တရားရုံးများနှင့် ခုံရုံးများ သည် ဆင်တူသောအမှုများကို ဆင်တူသောတရားစီရင်မှုလုပ်ငန်းဖြင့် ကိုင်တွယ်စီမံရန် လိုအပ်သည်။¹³

တရားရုံးများနှင့် ခုံရုံးများရှေ့မှောက် လူတိုင်း တန်းတူညီမျှ လက်လှမ်းမီခွင့်နှင့် ဆက်ဆံခံရခွင့်ရရှိစေရေးလုပ်ဆောင်မှုအရ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ဥပဒေအကူအညီရပိုင်ခွင့် အပါအဝင် အခြားသောရပိုင်ခွင့်များကိုပါ လိုအပ်ချိန်တိုင်း အာမခံချက်ပေးရန် လိုအပ်သည်။¹⁴

လက်တွေ့အခြေအနေ - လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- ဝေးလံသောဒေသများတွင် တရားရေး လက်လှမ်းမီမှု - ကိုလံဘီယာ¹⁵
နိုင်ငံအတွင်းရှိ အချို့ဒေသများတွင် တရားရေးစနစ် တည်ထောင်မထားသည့်အတွက် ယင်းဒေသများတွင် တရားစီရင်ရေးကို လက်လှမ်းမီရေး ခက်ခဲနေသည့်အပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ကော်မတီက ပြောကြားထားသည်။ အဆိုပါဒေသများတွင် ဝန်ထမ်းအင်အားနှင့် ရင်းမြစ်လုံလုံလောက်လောက်ဖြင့် တ

¹⁰ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §8, §9
¹¹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §8, §13, ဤအပိုဒ်သည် တရားမမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တရားရင်ဆိုင်သူ နှစ်ဘက်အုပ်စုအနေဖြင့် တဘက်က တင်သွင်းသော အဆိုပြုချက်နှင့် အထောက်အထားများ ကို ပြန်လည် ချေပရာတွင် တန်းတူအခွင့်အလမ်းရှိသည့်အကြောင်းကို နှစ်ဘက်အုပ်စုအကြား တန်းတူညီမျှမှုကို အသေးစိတ်ရှင်းလင်းထားသည်။
¹² Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §13
¹³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §14
¹⁴ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §10
¹⁵ CCPR/C/COL/CO/8, §28-29 (September 2023)

ရားစီရင်ရေးဌာနများ ဖန်တီးပေးခြင်းမှတစ်ဆင့် တရားစီရင်ရေးစီမံခန့်ခွဲမှု တည်ထောင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပိုမိုခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်းအားဖြင့် အဆိုပါ ဝေးလံသောဒေသများရှိ ပြည်သူများ တရားစီရင်ရေးကို လက်လှမ်းမီစေအောင် အာမခံချက်ပေးသင့်ကြောင်း ကော်မတီက စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကို အကြံပြု တိုက်တွန်းသည်။

- *တရားရေးစနစ်အတွင်း လူမျိုးရေးခွဲခြားခြင်း - ဘရာဇီး*¹⁶

တရားရေးစနစ်အပေါ် ယုံကြည်မှုကျဆင်းလာခြင်း၊ အထူးသဖြင့် တန်းတူညီမျှမဖြစ်သော ဆက်ဆံမှု၊ လူမျိုးနှင့် လူမျိုးစုအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းတို့ကြောင့် အာဖရိကနွယ်ဖွားအသိုက်အဝန်းတွင် ယုံကြည်မှု ကျဆင်းလာခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်သည်။ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင် အဆင့်တိုင်း တွင် အာဖရိကနွယ်ဖွားနှင့် အခြားလူနည်းစုအသိုက်အဝိုင်းနှင့် အမျိုးသမီးထုမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ တိုးမြှင့်ခန့် အပ်ရန်နှင့် လိုအပ်နေသူများကို အခမဲ့ဥပဒေအကူအညီ ပံ့ပိုးပေးခြင်းအပါအဝင်၊ လူတိုင်း တရားစီရင် ရေးကို လက်လှမ်းမီကြောင်း သေချာစေရန် ကော်မတီက စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကို အကြံပြုတိုက်တွန်း သည်။

- *အခမဲ့ဥပဒေအကူအညီများ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရရှိခြင်း - ယူဂန်ဒါ*¹⁷

သေဒဏ်ချမှတ်ခံရနိုင်ရသည့် ပြစ်မှုများတွင် ဥပဒေအကူအညီကို ကန့်သတ်ထားခြင်းနှင့် နိုင်ငံက ငွေကြေးကျခံထောက်ပံ့သည့် အရည်အသွေးနိမ့် ဥပဒေအကူအညီနှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်ကြောင်း ကော်မတီက ပြောကြားထားသည်။ ဥစ္စာမနေလုံလုံလောက်လောက်မရှိသူအားလုံးကို အခမဲ့ ဥပဒေ အကူအညီ ပံ့ပိုးပေးခြင်းအားဖြင့် တရားစီရင်ရေးကို လူတိုင်းလက်လှမ်းမီသည့် ခွင့်တူညီမျှသောအခြေ အနေ အသေအချာဖြစ်စေရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံက လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ကော်မတီက အကြံပြု တိုက်တွန်းသည်။

- *ဘာသာစကားကြောင့် တရားစီရင်မှု တန်းတူညီမျှစွာရရှိခွင့်နှင့် ဆုံးရှုံးခြင်း - သီရိလင်္ကာ*¹⁸

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တမိလ် ဘာသာစကားကို အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ သုံးစွဲမှု နှင့် စကားပြန်နှင့် ဘာသာပြန်ဝန်ဆောင်မှု မရှိခြင်းကြောင့် တမိလ်ဘာသာစကားပြောသူများ တရား စီရင်မှုကို တန်းတူညီမျှစွာ လက်လှမ်းမီခွင့် ဆုံးရှုံးနေခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ကော်မ တီက ထုတ်ဖော်ပြောကြားသကဲ့သို့၊ တရားခွင်တွင် သုံးစွဲသော ဘာသာစကားများကို နားမလည်သည့် ခုခံချေပသူတိုင်းအတွက် အခမဲ့ စကားပြန်နှင့် ဘာသာပြန် ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးရန် အကြံပြုတိုက် တွန်းသည်။

¹⁶ CCPR/C/BRA/CO/3, §47-48 (September 2023)
¹⁷ CCPR/C/UGA/CO/2, §34-35 (September 2023)
¹⁸ CCPR/C/LKA/CO/6, §32-33 (April 2023)

Factsheet အမှတ် ၃။ ။ အရည်အသွေးပြည့်မီ၊ အမှီအခိုကင်းပြီး ဘက်မလိုက်သော ခုံရုံးများဖြင့် မျှတပြီး လူ့အများကြားနာနိုင်သော တရားစီရင်မှု (အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁)

ရာဇဝတ်ပြစ်မှုတစ်ခုကို ကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲခံရသူတိုင်းသည် အရည်အသွေးပြည့်မီ၊ အမှီအခိုကင်းပြီး ဘက်မလိုက်သော ခုံရုံးတရားရုံး၏ မျှတပြီး အများပြည်သူကြားနာနိုင်သော တရားစီရင်မှုကို ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

မျှတသောတရားစီရင်မှုကို အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက်ရာတွင် မည်သည့်အကြောင်းပြချက်အတွက်မဆို ပြည်သူ လူထုနှင့် ခုံသမာဓိ အပါအဝင် မည်သည်မဆို၏ တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ တဆင့်ခံဖြစ်စေ လွှမ်းမိုးမှု၊ ဖိအား၊ ခြိမ်းခြောက်မှု သို့မဟုတ် စွက်ဖက်မှုမျှ မပါဝင်စေရ။¹⁹

မူအားဖြင့် တရားရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရေးနှင့် စွပ်စွဲခံရသူများ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် စစ်ဆေးကြားနာမှုများကို နှုတ်ပြောနှင့် အများပြည်သူကြားနာနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။²⁰ မီဒီယာအပါအဝင် ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ အပိုဒ် ၁၄ (၁) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည့် ခြွင်းချက်အခြေအနေများ၌သာ ကြားနာမှုမှ ချန်လှပ်ခံရနိုင်သည်။

- ဒီမိုကရက်စီကျင့်သုံးသောလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ကိုယ်ကျင့်တရား၊ အများပြည်သူအေးချမ်းသာယာရေး၊ သို့မဟုတ် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကို ကာကွယ်ရန်၊
- အမှုတွင်ပါဝင်ပတ်သက်သူများ၏ တစ်သီးပုဂ္ဂလအကျိုးစီးပွားအတွက် တောင်းဆိုသောအခါတွင်၊ သို့မဟုတ်
- လူသိရှင်ကြားဖြစ်မှုက တရားမျှတမှုပေါ်ပေါက်ရေးကို ထိခိုက်စေသောအခါ²¹

ထို့အပြင် ပြည်သူလူထုကို တရားခွင့်တွင်း ကြားနာမှုမှ ကန့်သတ်ခွဲမည်ဆိုလျှင်ပင် မဖြစ်မနေလိုအပ်သော တွေ့ရှိချက်များ၊ အထောက်အထားများနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ဆင်ခြင်သုံးသပ်မှုများ အပါအဝင် စီရင်ချက်များကို အောက်ပါ အခြေအနေမျိုးမှလွဲလျှင် လူသိရှင်ကြား ထုတ်ပြန်ရမည်။

- အရွယ်မရောက်သေးသူများ၏ အကျိုးစီးပွားအရ တောင်းဆိုလျှင်၊ သို့မဟုတ်
- တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အိမ်ထောင်ရေးအငြင်းပွားမှုများ သို့မဟုတ် ကလေးသူငယ်အုပ်ထိန်းခွင့်များကို ကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းနေရလျှင်

ခုံရုံးဆိုသည်မှာ အမည်နာမအားဖြင့် မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဥပဒေအရတည်ထောင်ထားသည့်၊ အစိုးရတရပ်၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်များ၏ လောင်းရိပ်ကင်းသည့် သို့မဟုတ် အထူးတလည်ဖြစ်စဉ်များတွင် တရားရေးကိစ္စများ ကိုင်တွယ်စီမံနိုင်သည့် (ဥပမာ သာမန် သို့မဟုတ် အထူးတရားရုံးများ၊ အရပ်ဘက် သို့မဟုတ် စစ်ဘက်၊ ဘာသာရေးတရားရုံး သို့မဟုတ် အသိအမှတ်ပြုခံရသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေဆိုင်ရာ တရား

¹⁹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §25
²⁰ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §28
²¹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §29

ရုံးများ)တရားရေးဆိုင်ရာအမှီအခိုကင်းမှု ရရှိထားသော ဌာနတရပ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤသဘောအမြင် အရ ခုံရုံးတရားအဖြစ် သတ်မှတ်၍မရနိုင်သည့် ဌာန/ယန္တရားတခုကဆုံးဖြတ်သော ပြစ်မှုဆိုင်ရာစီရင်ချက်သည် ICCPR အပိုဒ် ၁၄ နှင့် သဟဇာတမဖြစ်ပေ။²²

ခုံရုံးများ၏ အရည်အသွေး၊ အမှီအခိုကင်းမှုနှင့် ဘက်မလိုက်မှု ခြွင်းချက်မရှိ သေချာခိုင်မာစေရန်အတွက် ICCPR အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁ ၏ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ပြည့်မီရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အောက်ပါတို့ ကို အာမခံပေးရန် သီးသန့်အစီအမံများ လုပ်ဆောင်ရမည်

- တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်ကို အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေး သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်၏ နိုင်ငံရေးအရ ကြား ဝင်စွက်ဖက်မှုမှ ကင်းလွတ်ရန် အာမခံချက်ပေးရန်၊
- တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာနှင့် အရည်အသွေးသည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ရှင်းရှင်း လင်းလင်း ကွဲပြားကြောင်း သေချာစေရန်၊
- အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် တရားစီရင်ရေးကို ထိန်းချုပ်၊ ညွှန်ကြားနိုင်စွမ်းမရှိကြောင်း သေချာစေရန်၊ နှင့်
- တရားသူကြီးများ၏ အမှီအခိုကင်းလွတ်လပ်မှု၊ အထူးသဖြင့်
 - တရားသူကြီးများကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် မည်သည့် နိုင်ငံရေးလွှမ်းမိုးမှုမျှ မရှိစေရန် ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ နှင့်
 - တရားသူကြီးများကို အကျိုးစီးပွားပဋိပက္ခနှင့် အကြပ်ကိုင်ခြိမ်းခြောက်မှုများထံမှ ကာကွယ် ရန်²³

ဤရည်ရွယ်ချက်အတွက် နိုင်ငံများသည် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ ဝန်ထမ်းများကို ခန့်အပ်မှု၊ အဖိုးအခပေး ဆောင်မှု၊ တာဝန်ပေးအပ်မှု၊ ရာထူးတိုးမြှင့်မှု၊ တာဝန်မှဆင်းငံ့မှုနှင့် တာဝန်မှရပ်နားမှုများအတွက် ရှင်းလင်း၊ မျှ တသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော အရည်အသွေးသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ၎င်းတို့အပေါ် ဖွဲ့စည်း ပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များမှတစ်ဆင့် အရေးယူရန် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းပိုင်းဆိုင်ရာ အရေးယူမှုများကို သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်သည်။²⁴

ယင်းအပြင် ခုံရုံးများ ဘက်မလိုက်စေရန်အတွက် ခုံရုံးများတွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းသည့် တရားသူကြီးများသည် ၎င်း တို့၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဘက်လိုက်မှု၊ တင်ကြိုအစွဲ၊ သို့မဟုတ် တင်ကြိုယူဆချက်များက ၎င်းတို့၏ဆုံးဖြတ်ချက် အ ပေါ် လွှမ်းမိုးမှုမရှိစေရန် သို့မဟုတ် တဘက်ဘက်ကိုဘက်လိုက်ပြီး တဘက်ဘက်ကို ပျက်စီးရာပျက်စီး ကြောင်းဖော်ပြမှု မဖြစ်စေရန် လုပ်ဆောင်ရမည်။ တချိန်တည်းတွင် ခုံရုံးများသည် “ကြောင်းကျိုးခိုင်လုံသော စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ”၏အမြင်တွင် ဘက်မလိုက်ကြောင်း ပေါ်လွင်ရမည်။²⁵

²² Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §18

²³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §19

²⁴ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §19-20

²⁵ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §21

အကယ်၍ အောက်ပါအခြေအနေတရပ်ရပ်ဖြစ်ပေါ်လျှင် ခုံရုံးများသည် လောင်းရိပ်မိမှု နှင့်/သို့မဟုတ် ဘက်လိုက်မှု မကင်းဟု ဆိုကောင်းဆိုနိုင်သည်။

- စွပ်စွဲခံရသူ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ကိုယ်စားလှယ်များကို တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ချန်လှပ်ခြင်း၊
- စွပ်စွဲခံရသူများကိုယ်တိုင် မိမိနှစ်သက်ရာ ရှေ့နေရွေးချယ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်း၊
- စွပ်စွဲခံရသူများ အထူးသဖြင့် မိသားစုနှင့်အဆက်အသွယ်ဖြတ်တောက်ပြီး ထိန်းသိမ်းခံနေရချိန်တွင် ၎င်းတို့၏ ရှေ့နေများနှင့် ဆက်သွယ်ခွင့်ကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ငြင်းပယ်ခြင်း၊
- ရှေ့နေများကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊
- အမှုပြင်ဆင်ရန် ခုခံချေပရေးအတွက် အချိန်လောက်လောက်ငှာ မရခြင်း၊ သို့မဟုတ်
- မျက်မြင်သက်သေအုပ်စုများ၊ ဥပမာ ဥပမာ - ခုခံချေပသူကို ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် စစ်ကြောမေးမြန်းခြင်းတို့အတွက် တာဝန်ရှိသည့် ရဲအရာရှိများကို အပြန်အလှန်ဆန်းစစ်ခြင်းအား ပိတ်ပင်ခြင်း အပါအဝင် သက်သေဆင့်ခေါ်ခွင့်၊ စစ်ဆေးခွင့်နှင့် ဆုံးခန်းတိုင်အောင်စစ်ဆေးခွင့်အား အလွန်အမင်းကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ချခြင်း၊²⁶

လက်တွေ့အခြေအနေ - လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- တရားရေးဆိုင်ရာ အမှီအခိုကင်းမှု မရှိခြင်းနှင့် တံခါးပိတ်စီရင်သောတရားခွင့်များ - တာခွန်မင်နစ္စတန်²⁷
နိုင်ငံတော်သမ္မတ တဦးတည်းတွင်သာ တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိနေခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရသွေးထိုးစီစဉ်သည့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာတရားခွင့်များကို တံခါးပိတ်စီရင်နေခြင်း၊ နှင့် တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များကို အများပြည်သူ မရရှိနေခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားသည်။ တရားသူကြီးများကို ရွေးချယ်ခြင်း၊ ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်းတို့အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်၊ တံခါးပိတ်တရားခွင့်များ အသုံးပြုခြင်း အပါအဝင် မျှတသောတရားစီရင်မှုဆိုင်ရာအာမခံချက်များအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များကို ICCPR နှင့် အမှန်တကယ် ကိုက်ညီရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမှ ဆောင်ရွက်ရန် ကော်မတီက အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။
- တရားရုံးခန်းမအတွင်း ပြည်သူလူထု၏ဖိအားများ - ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်း²⁸
တရားရုံးအတွင်း ပြည်သူလူထုက ဖန်တီးသည့် ရန်လိုသော ရပ်ဝန်းနှင့်ဖိအားတရပ်ကို တရားရုံးက ထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်းမရှိခြင်းကြောင့် ခုခံချေပသူ၏ရှေ့နေများသည် မျက်မြင်သက်သေများကို ပြန်လှန်ဆန်းစစ်ရန် ခုခံချေပချက်ကို တင်ပြရန် မဖြစ်နိုင်တော့သဖြင့် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၁) က အာမခံပေးထားသည့် ခုခံချေပသူ၏မျှတသောတရားစီရင်မှုပိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း ကော်မတီက ၎င်း၏ ဥပဒေအတတ်သိပွဲအရ ရှုမြင်တွေ့ရှိခဲ့သည်။

²⁶ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §23
²⁷ CCPR/C/TKM/CO/3, §36-37 (April 2023)
²⁸ Human Rights Committee, Communication No. 770/1997, [Gridin v. Russian Federation](#) (CCPR/C/69/D/770/1997)

- *အမှီအခိုကင်းသောတရားရေးမဏ္ဍိုင်ကင်းမဲ့ခြင်း - ဘူရွန်ဒီ²⁹*
 အထူးသဖြင့် တရားရေးဝန်ကြီးလည်း ရှိနေသည့် တရားရေးမဏ္ဍိုင်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက ကောင်စီ ချုပ်၏ ဥသျှောင်ဖြစ်နေပြီး၊ ကောင်စီသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ အမိန့်များနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ဆက်နွယ်သည့် လုပ်ငန်းအစီအမံများကို စောင့်ကြည့်နိုင်သည့် အာဏာရှိနေသည့်အချက်နှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်အတွင်းရှိ အခြားသောချို့ယွင်းချက်၊ ယိုယွင်းချက်များကြောင့် အမှီအခိုကင်းသော တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်ကင်းမဲ့နေမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောကြားထားသည်။ တရားသူကြီးများနှင့် ဥပဒေအရာရှိများ၏ အပြည့်အဝ အမှီအခိုကင်းမှု၊ ဘက်မလိုက်မှုနှင့် လုံခြုံရေးတို့ သေချာစေရန်၊ တရားသူကြီးများနှင့် ဥပဒေအရာရှိများကို ဖိအားနှင့် မလျော်ကန်သောဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုအားလုံးမှ ကာကွယ်ရန်၊ တရားရေးမဏ္ဍိုင်အတွင်း အကျင့်ပျက်ခြစားမှုကို ဖြေရှင်းရန်၊ အမှုစစ်ဆေးမှုများ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် အလွန်အလွန် ကြန့်ကြာနေခြင်းကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် တရားရေးမဏ္ဍိုင်အတွက် လူ့အရင်းအမြစ်နှင့်ဘဏ္ဍာငွေအရင်းအမြစ် လုံလုံလောက်လောက် ထောက်ပံ့ရန်အတွက် တရားရေးစနစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ကော်မတီက အကြံပြုတိုက်တွန်းထားသည်။
- *တရားသူကြီးများနှင့် ရှေ့နေများကို ခြိမ်းခြောက်မှု၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် သတ်ဖြတ်မှုများ - ဖိလစ်ပိုင်³⁰*
 တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ ဝန်ထမ်းများကို ဦးတည်သည့် ခြိမ်းခြောက်မှု၊ ကြိမ်းဝါးမှု၊ အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှု၊ သတ်ဖြတ်မှုတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောကြားပြီး စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကိုလည်း အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်တို့မှ မည်သည့် မလျော်ကန်သည့် ဖိအား သို့မဟုတ် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမျှ မရှိဘဲ တရားရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ပြည်သူ့ဥပဒေအရာရှိများ စီမံလည်ပတ်နိုင်ရေး သေချာစေရန်နှင့် တရားသူကြီးများ၊ ဥပဒေအရာရှိများနှင့် ရှေ့နေများကို အများပြည်သူ၏ ခြိမ်းခြောက်မှု၊ ကြိမ်းဝါးမှု၊ ထိပါးနှောင့်ယှက်မှု၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် သတ်ဖြတ်မှုများထံမှ ကာကွယ်မည့် လုပ်ငန်းအစီအမံအားလုံး လုပ်ဆောင်ရန်လည်း ကော်မတီက အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။

²⁹ CCPR/C/BDI/CO/3, §35-36, (August 2023)
³⁰ CCPR/C/PHL/CO/5, §37-38 (November 2022)

Factsheet အမှတ် ၄။ ။ သံသယအကျိုး ခံစားခွင့် (အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂)

ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ ပုဒ်မတစ်ခုဖြင့် စွဲချက်တင်ခံရသူတိုင်းကို ၎င်းတို့တွင် အပြစ်ရှိကြောင်း ဥပဒေနှင့် အညီ သက်သေခိုင်လုံပြီး ကြောင်းကျိုးခိုင်လုံသည်ဆိုသည်ထက်သာလွန်သည့် သံသယ မပြသေးသမျှကာလ ပတ်လုံး အပြစ်မရှိသူအဖြစ်သာ မှတ်ယူခံရမည်။ စွဲချက်ကို သက်သေပြရမည့် အလုပ်သည် တရားစွဲဆိုသူဘက် ၏ တာဝန်သာဖြစ်ပြီး စွပ်စွဲခံရသူသည် သံသယအကျိုး ခံစားခွင့်ရှိသည်။³¹

ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၂) အရ

- ခုခံချေပသူသည် မူအားဖြင့် ၎င်းတို့ကို “အန္တရာယ်ရှိသော ရာဇဝတ်ကောင်များ”အဖြစ် ဖော်ပြသည့် သဘောရောက်သည့် အနေအထားဖြင့် တရားခွင့်သို့ ခေါ်ဆောင်ခြင်း မခံရသင့်ပါ။ (ဥပမာ - အမှုကြားနာစစ်ဆေးနေစဉ် သံခြေချင်းခတ်ခြင်း သို့မဟုတ် လှောင်အိမ်ခတ်ခြင်း)
- ပြည်သူ့အာဏာပိုင်အားလုံးသည် တရားခွင့်၏ရလဒ်ကို ကြိုတင် အဆုံးအဖြတ်မပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ယင်းတွင် စွပ်စွဲခံရသူတွင် အပြစ်ရှိကြောင်း ထောက်ခံပြောကြားသည့် လူသိရှင်ကြားထုတ်ပြန်ချက်များ ပြုလုပ်ခြင်းလည်း အကျုံးဝင်သည်။
- မီဒီယာသည် သံသယအကျိုးခံစားခွင့်ကို ယုတ်လျော့စေဖွယ်ရှိသည့် သတင်းဖော်ပြမှုကို ရှောင်ရှားသင့်သည်။
- ရုံးထုတ်မစစ်ဆေးမီအချုပ်ကျနေသောကာလကို အပြစ်ရှိကြောင်း ညွှန်းဆိုချက် သို့မဟုတ် ပြစ်မှု၏ ကြီးလေးမှုအဆင့် (ဒီဂရီ)နှင့် အခြားအရာများအတွက် ညွှန်းဆိုချက်အဖြစ် မယူသင့်ပါ။
- အာမခံ ပလပ်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် တရားမမှုတွင် လျော်ကြေးပေးရန်ဆုံးဖြတ်ခံရခြင်းသည် သံသယအကျိုးခံစားခွင့်ကို မထိခိုက်ပါ။³²

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- အမြင့်ဆုံးသေဒဏ်ထိချခံရနိုင်သည့် ပြစ်မှုဖြင့် စွဲချက်တင်ခံရသူများ အာမခံပလပ်ခံရခြင်း - ယူဂန်ဒါ³³
အမြင့်ဆုံးသေဒဏ်ထိချခံရနိုင်သူများ၏ အာမခံရပိုင်ခွင့်ကို ပယ်ချထားသည့် ဥပဒေသည် သံသယအကျိုးခံစားခွင့်ကို ယုတ်လျော့စေသဖြင့် စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ကော်မတီက ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ရုပ်သိမ်းရန် အကြံပြုတိုက်တွန်းထားသည်။
- တရားရုံးမှ အပြစ်ရှိသူဟု မဆုံးဖြတ်မီ အာဏာပိုင်များနှင့်မီဒီယာမှ လူသိရှင်ကြားစွပ်စွဲခြင်း - ဘယ်လာရစ်³⁴

³¹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §30
³² Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §30
³³ CCPR/C/UGA/CO/2, §34-35 (September 2023)
³⁴ Human Rights Committee, Communication No. 2619/2015, [Adamovich v. Belarus](#) (CCPR/C/133/D/2619/2015)

စွပ်စွဲခံရသူများကို တရားရုံးက အပြစ်ရှိသည်ဟု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအတိုင်း စီရင်ချက်မချမီ အာဏာပိုင်များနှင့် နိုင်ငံကဦးစီးနေသည့် မီဒီယာများက တရားစွဲခံထားရသူများသည် နိုင်ငံတော် သမ္မတကို ဖြုတ်ချရန် ကြိုးပမ်း၍ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်းထင်ရှားသည်ဟု လူသိရှင်ကြားစွပ်စွဲရေးသားကာ စွပ်စွဲခံရသူ၏ သံသယအကျိုးခံစားခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်းနှင့် ခုခံချေပသူကို ၎င်း၏အမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမှုကြားနာစစ်ဆေးစဉ်ကာလတလျှောက် တရားရုံး၌ လက်ထိပ်ခတ်ပြီး လှောင်ချိုင့်သွင်းခံရသည့် အချက်တို့သည် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၂) ကို ချိုးဖောက်မှုမြောက်ကြောင်း ကော်မတီက ၎င်း၏ ဥပဒေအတတ်သိပွဲအရ ရှုမြင်တွေ့ရှိသည်။

Factsheet အမှတ် ၅။ ။ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ပြစ်မှုဖြင့်စွဲချက်တင်ခံရသူများ၏ ရပိုင်ခွင့် (အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၃)

အပိုဒ် ၁၄(၃) တွင် ပြစ်မှုတရပ်ဖြင့် တရားစွဲခံထားရသူတိုင်း အောက်ပါ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရတရားစီရင်မှု ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း အနိမ့်ဆုံးအာမခံချက်များ အပြည့်အဝ တန်းတူညီမျှစွာ ရပိုင်ခွင့်ရှိစေရန် ဖော်ပြ ထားသည်။

- (က) အချိန်မဆိုင်းအသိပေးခံရပိုင်ခွင့်နှင့် ခုခံချေပသူအပေါ် တရားစွဲဆိုထားသည့် စွဲချက်၏ သဘာဝနှင့် စွဲဆိုသည့်အကြောင်းရင်းကို ၎င်းနားလည်သည့် ဘာသာစကားဖြင့် အသေးစိတ် သိရှိပိုင်ခွင့်၊
- (ခ) ခုခံချေပချက်ကို ပြင်ဆင်ရန်အတွက် လုံလောက်သော အချိန်နှင့်ထောက်ပံ့ကူညီမှု ရပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်သည့် ရှေ့နေနှင့် ဆက်သွယ်ပိုင်ခွင့်၊
- (ဂ) မလျော်ကန်သော နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုမရှိဘဲ ကြားနာစစ်ဆေးခံရပိုင်ခွင့်၊
- (ဃ) ခုခံချေပသူများရှေ့ ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ကြားနာစစ်ဆေးမှု ရပိုင်ခွင့်၊ ကိုယ်တိုင် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ နှစ်သက်ရာ ဥပဒေအကျိုးဆောင်၏အကူအညီမှတစ်ဆင့် ချေပပိုင်ခွင့်၊ ဥပဒေ အထောက်အပံ့ မရရှိပါက အဆိုပါရပိုင်ခွင့်အကြောင်း အသိပေးခံရပိုင်ခွင့်၊ နှင့် ၎င်းတို့အတွက် တာဝန်ပေးခံရသော ဥပဒေအကျိုးဆောင်အကူအညီရပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့တွင် ဥပဒေအကျိုးဆောင်ကို အဖိုးအခပေးရန် လုံလောက်သော ငွေကြေးဥစ္စာ မရှိပါသည့် တရားမျှတမှုပေါ်ပေါက်စေရန်အလို့ငှာ အခကြေးငွေပေးစရာမလိုဘဲ ၎င်းတို့အတွက် ဥပဒေ အကျိုးဆောင် အကူအညီ ခန့်အပ်ပေးခွင့်၊
- (င) တရားလိုပြသက်သေများကို ပြန်လည်စစ်မေးခွင့်၊ ဆုံးခန်းတိုင်အောင် စစ်မေးခွင့်နှင့် မိမိကို ကိုယ်စားပြုလာရောက်ထွက်ဆိုသည့် သက်သေများ (တရားခံပြသက်သေများ) များသည် တဘက်သက်သေများ (တရားလိုပြသက်သေများ)ကို စစ်ဆေးသည့် တူညီသော အခြေအနေမျိုး၌ပင် တက်ရောက်၊ စစ်ဆေးခံပိုင်ခွင့်၊
- (စ) တရားရုံးတွင် သုံးစွဲသော ဘာသာစကားကို နားမလည် သို့မဟုတ် မပြောတတ်ပါက အခမဲ့ စကားပြန်အကူအညီ ရပိုင်ခွင့်၊
- (ဆ) တစုံတယောက်ကို ဆန့်ကျင်ထွက်ဆိုရန် သို့မဟုတ် အပြစ်ရှိကြောင်းဝန်ခံရန် အတင်းအကျပ် ဖိအားပေးခံရပိုင်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်။

(က) စွဲချက်(များ)၏ သဘာဝနှင့် အကြောင်းရင်းခံများအကြောင်း သိပိုင်ခွင့်

ချုပ်နှောင်ခံထားရသူများ အပါအဝင် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ စွဲချက်တင်ခံထားရသူတိုင်းသည် ၎င်းတို့ကို စွဲချက် တင်ထားသည့် ပြစ်မှုများ၏ သဘာဝနှင့် အကြောင်းရင်းခံကို အောက်ပါအတိုင်း အသေးစိတ် အသိပေးခံရပိုင်ခွင့် ရှိရမည်။

- အချိန်မဆိုင်း၊ တနည်းအားဖြင့် လူတစ်ဦးကို ပြည်တွင်းဥပဒေရ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုတစ်ခုဖြင့် တရားဝင် တရားစွဲဆိုသည်လျှင် သို့မဟုတ် အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်ကို လူသိရှင်ကြား အမည်လိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက်၊

- နှုတ်အားဖြင့် (နောက်ပိုင်းတွင် စာဖြင့် အတည်ပြုရန်) သို့မဟုတ် စာဖြင့်၊
- ပါဝင်ပတ်သက်သူ နားလည်သော ဘာသာစကားတမျိုးဖြင့်၊
- စွဲချက်အမှု အခြေခံတည်ဆောက်ထားသည့် ဥပဒေနှင့် စွပ်စွဲသည့်ယေဘုယျအချက် နှစ်ခုစလုံး³⁵

မျက်ကွယ်ကြားနာစစ်ဆေးစီရင်သော အမှုများတွင် စွပ်စွဲခံရသူများကို စွဲချက်ပုဒ်မများနှင့်ပတ်သက်၍ အကြောင်းကြားရန်နှင့် တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များကို အသိပေးရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းအဆင့်အားလုံးကို ဆောင်ရွက်သင့်သည်။³⁶

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- စွဲချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာသော အချက်အလက်များ - ရှေးဦးပတ်ဝန်းကျင်³⁷
တရားလိုသည် ဖမ်းဆီးခံရပြီး ၂၅ ရက်ကြာမှ ၎င်းကို စွဲဆိုထားသည့် စွဲချက်များအနက်မှ အချို့ကို သိရှိခွင့်ရပြီး ကျန်သည့်စွဲချက်အားလုံးကိုလည်း အမှုကြားနာစီရင်မှုအကြို စစ်ကြောင်းမေးမြန်းမှုပြီးမှသာ သိခွင့်ရသည့်အတွက် တရားလို၏ စွဲချက်များ၏သဘာဝနှင့်အကြောင်းရင်းခံ သိရှိပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှု ဖြစ်ကြောင်း ကော်မတီက ၎င်း၏ ဥပဒေအတတ်ပညာတွင် ရှုမြင်တွေ့ရှိသည်။
- စွပ်စွဲခံရသူကို အသိပေးရန် နိုင်ငံက ပျက်ကွက်ခြင်း - ကာဇက်စတန်³⁸
စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံသည် တရားလိုကို ၎င်းအပေါ် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစွဲဆိုထားမှုနှင့်ပတ်သက်၍ အသိပေးခဲ့ရာ မျက်ကွယ်တရားစီရင်သည့်အခြေအနေသို့ ရောက်ခဲ့သဖြင့် တရားလို၏ စွဲချက်၏ သဘာဝနှင့် အကြောင်းရင်းခံ သိပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုဖြစ်ကြောင်း ကော်မတီက တွေ့ရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်သည် စွပ်စွဲခံရသူအပေါ် တရားစွဲဆိုထားသည့် စွဲချက်များနှင့် တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို စွပ်စွဲခံရသူကို အကြောင်းကြားရန် လိုအပ်သည့်အဆင့်အားလုံးကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် မည်သည့်အချက်အလက်မျှ တင်သွင်းနိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ဟု ကော်မတီက ဆိုသည်။

(ခ) ခုခံချေပချက် ပြင်ဆင်ရန်အတွက် လုံလောက်သောအချိန်နှင့် ထောက်ပံ့ကူညီမှု ရပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်သည့် ရှေ့နေနှင့် ဆက်သွယ်ပိုင်ခွင့်

စွပ်စွဲခံရသူများသည် ခုခံချေပချက် ပြင်ဆင်ရန်အတွက် လုံလောက်သောအချိန်နှင့် အထောက်အပံ့များကိုရပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်ထားသော ရှေ့နေနှင့် ဆက်သွယ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ရရှိရမည်။ ယင်းရပိုင်ခွင့်သည် မျှတသောတရားစီရင်မှုနှင့် Equality of Arms ကို အာမခံချက်ပေးရာတွင် အရေးကြီးသော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ အချို့သောအမှုဖြစ်စဉ်များတွင် ခုခံချေပသူနှင့် ရှေ့နေအကြား ဆက်သွယ်ရေး အသေအချာရရှိစေရန် အကြိုစစ်ဆေးကြားနာမှုနှင့် တရားစီရင်မှုအဆင့်များအတောအတွင်း အခမဲ့စကားပြန် လိုအပ်သည်။³⁹

³⁵ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §31
³⁶ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §31
³⁷ Human Rights Committee, Communication No. 1304/2004, [Khoroshenko v. Russian Federation](#) (CCPR/C/101/D/1304/2004)
³⁸ Human Rights Committee, Communication No. 2500/2014, [Eliseev v. Kyrgyzstan](#) (CCPR/C/130/D/2500/2014)
³⁹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §32

ခုခံချေပချက် ပြင်ဆင်ရန် “လုံလောက်သောအချိန်”ဟု ယူဆနိုင်သောကာလမှာ အမှုတခုချင်းစီ၏ အခြေအနေ ပေါ် မူတည်သည့်တိုင် (ဥပမာ - အမှု၏ ရှုပ်ထွေးမှုနှင့် အရေးကြီးမှု) တရားစီရင်မှုကို ရွှေ့ဆိုင်းရန် ပန်ကြားခွင့် သည် ရှေ့နေ၏ တာဝန်ဖြစ်ပြီး ယင်းပန်ကြားချက်သည် ကြောင်းကျိုးဆီလျော်၍ ခုခံချေပမှု ပြင်ဆင်ရန် အတွက် ထပ်တိုးအချိန်လိုအပ်ပါက တရားစီရင်မှုကို ရပ်နား၍ ရွှေ့ဆိုင်းသင့်သည် (ဥပမာ - အရေးကြီးသောရာဇဝတ်မှု)။⁴⁰

ခုခံချေပချက်ပြင်ဆင်ရန်အတွက် “လုံလောက်သောအထောက်အပံ့”တွင် စာရွက်စာတမ်းနှင့် အခြားအထောက်အထားများအပြင် တရားစွဲဆိုသည့်ဘက်မှ တရားရုံးတွင် အသုံးပြုရန်စီစဉ်ထားသည့် အရာဝတ္ထုများနှင့် အပြစ်မရှိကြောင်းခုခံချေပချက် များကို လက်လှမ်းမီတွေ့ခွင့်ရရှိရေးတို့ ပါဝင်သည်။ ယင်းတို့သည် သံသယအကျိုးခံစားခွင့်ရရှိစေသောအရာများ ဖြစ်ရုံတင်မကဘဲ အတင်းအဓမ္မဝန်ခံခိုင်းသည့် လုပ်ရပ်အထောက်အထားများကဲ့သို့ ခုခံချေပချက်အတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေသော အခြားအထောက်အထားများလည်း ဖြစ်သည်။⁴¹

စွပ်စွဲခံရသူများတွင် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်ထားသော ရှေ့နေထံ အချိန်အဆိုင်းဘဲ လက်လှမ်းမီခွင့်နှင့် ရှေ့နေနှင့် စွပ်စွဲခံရသူအကြား ဆက်သွယ်ရေး၏ လျှို့ဝှက်မှုကို အပြည့်အဝ လေးစားသင့်သည့်အခြေအနေတွင် ရှေ့နေနှင့် သီးသန့်တွေ့ဆုံခွင့်တို့ ရှိသည်။⁴² ရှေ့နေများသည် မည်သူတဦးတယောက်၏ မည်သည့် ကန့်သတ်မှု၊ လွှမ်းမိုးမှု၊ ဖိအားနှင့် မလျော်မကန် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမျှမရှိဘဲ စွပ်စွဲခံရသူကို အကြံပေးခြင်း၊ ကိုယ်စားပြုခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ခွင့် ရှိသင့်သည်။⁴³

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတ်၏ တွေ့ရှိချက်များ

- ရှေ့နေများကို အမှုသည်နှင့် တွေ့ဆုံခွင့် ပယ်ချခြင်း - အီဂျစ်⁴⁴
ရှေ့နေများသည် ချုပ်နှောင်ခံထားရသော ၎င်းတို့၏ အမှုသည်နှင့်တွေ့ဆုံခွင့်နှင့် ၎င်းတို့အမှုသည်၏ ခုခံချေပချက်အတွက် လိုအပ်သော စာရွက်စာတမ်းများ လက်လှမ်းမီခွင့်တို့ မလျော်မကန် ပယ်ချခံရခြင်း၊ ရှေ့နေ-အမှုသည်ကြား လျှို့ဝှက်တွေ့ဆုံမှုကို မလေးစားခြင်း၊ နှင့် နိုင်ငံရေးအရ အကဲဆတ်သော အမှုများတွင် ပါဝင်သည့် ရှေ့နေများသည် ထိပါးနှောင့်ယှက်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ အချို့ဖြစ်စဉ်များတွင် စိတ်ထင်တိုင်းဖမ်းဆီးခြင်း၊ တရားမစီရင်သေးဘဲ ကြိုချုပ်နှောင်ထားခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် လက်စတုံးဖျောက်ဖျက်ခြင်းတို့အထိပင် ကြုံတွေ့ရနိုင်ခြေ ရှိခဲ့သည့်အပေါ် ကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ပြောကြားထားသည်။ ရှေ့နေများ မည်သည့် ထိပါးနှောင့်ယှက်မှု၊ မလျော်မကန် ကြားဝင်စွက်ဖက်မှု သို့မဟုတ် စိတ်ထင်တိုင်း ရာဇဝတ်မှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရပြီး ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့မှု သို့မဟုတ် အခြားသော လက်တုံ့ပြန်လုပ်ဆောင်လာမယ့် အစီအမံများကို ကြောက်ရွံ့မှုမရှိဘဲ ၎င်းတို့၏တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နိုင်စေရန်အတွက် ရှေ့နေများ၏ အမှီအခိုကင်းမှုနှင့် ဘေး

⁴⁰ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §32
⁴¹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §33
⁴² Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §34
⁴³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §34
⁴⁴ CCPR/C/EGY/CO/5, §41-42 (April 2023)

ကင်းမှုကို အာမခံပေးသည့် လုံလောက်သော ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများနေရာတကျ ရှိစေရန် ကော်မတီက စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကို တောင်းဆိုထားသည်။

- တရားရုံးက ခုခံချေပချက်တွင် အချက်အလက်များ တင်ပြခွင့်မပြုခြင်း - ကွန်ဂိုဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ⁴⁵

ဤဖြစ်စဉ်တွင် ခုခံချေပသူသည် အမှုကြားနာစစ်ဆေးနေစဉ် အရေးပေါ်အသက်ရှူကြပ်သည့် ဝေဒနာခံစားနေရသောကြောင့် တရားခွင်ကိုရပ်နားလိုက်ရပြီး ခုခံချေပသူသည်လည်း တရားလိုဘက်မှ တင်ပြချက်များကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ တရားရုံးသို့ ပြန်လည်ချေပခွင့် မရှိခဲ့ပေ။ သို့သော် တရားသူကြီးက ခုခံချေပသူ ခေတ္တအနားတောင်းပြီး ၎င်း၏ရှေ့နေကို တရားရုံးတွင်းသို့ ခေါ်ယူရန် ခွင့်ပြုပေးခြင်း မရှိခဲ့ရာ ခုခံချေပသူဘက်မှ အချက်အလက်များ တင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ဘဲ စစ်ဆေးကြားနာမှုကို ပိတ်သိမ်းခဲ့သည်။ ဤဖြစ်စဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ တရားရုံးဘက် ချမှတ်သော ကန့်သတ်ချက်များသည် ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၃)(ခ) ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်သည်။

(ဂ) မလျော်ကန်သော နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုမရှိဘဲ ကြားနာစစ်ဆေးခံရပိုင်ခွင့်

ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၃)(ဂ) သည် အောက်ပါတို့ကို အာမခံချက်ပေးသည်။

- လူများကို မသေချာမရေရာသည့် အခြေအနေတွင် ထိန်းသိမ်း မထားခြင်း၊
- တရားစီရင်နေစဉ်အတောအတွင်း ချုပ်နှောင်ထားမှုသည် လိုအပ်သည်ထက် မပိုခြင်း၊
- စွပ်စွဲခံရသူကို တရားရုံးက အာမခံ ပလပ်လိုက်ပါက တရားစီရင်မှုကို စောနိုင်သမျှ စောစောစတင်ခြင်း၊ နှင့်
- စွပ်စွဲခံရသူအပေါ် စွဲချက်တင်ရာမှ အယူခံအပေါ် နောက်ဆုံးစီရင်ချက်ချသည်အထိ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးကို “မလျော်ကန်သော ကြန့်ကြာနှောင့်နှေးမှု” မရှိဘဲ လုပ်ဆောင်ခြင်း။⁴⁶

တရားမျှတမှုရရှိရေး စီမံဆောင်ရွက်ရာတွင် နှောင့်နှေးမှုတစ်ခုကို “မလျော်ကန်” သို့မဟုတ် “ကြောင်းကျိုးမခိုင်လုံ”ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အမှုတစ်ခုချင်းစီ၏အနေအထားပေါ် မူတည်၍ ဆုံးဖြတ်ပြီး အောက်ပါတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်

- အမှု၏ရှုပ်ထွေးမှု၊
- စွပ်စွဲခံရသူ၏ အပြုအမူ၊ နှင့်
- ယင်းကိစ္စအပေါ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားရေး အာဏာပိုင်များ၏ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပုံ⁴⁷

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

⁴⁵ Human Rights Committee, Communication No. 2465/2014, [Eugène Diomi Ndongala Nzo Mambu v. Democratic Republic of the Congo](#), (CCPR/C/118/D/2465/2014)

⁴⁶ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §35

⁴⁷ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §35

- *အမှုများ မဖြေရှင်းဘဲ ကျန်ရှိနေခြင်း - သီရိလင်္ကာ*⁴⁸
ကလေးများအပေါ် ပြင်းထန်သောရာဇဝတ်မှုများအပါအဝင် တရားစီရင်မှုရာတွင် အလွန်အကျွံ နှောင့်နှေးမှုများနှင့် မဖြေရှင်းဘဲကျန်ရှိနေသေးသော အမှုများကြောင့် စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ကော်မတီက ထုတ်ဖော်ပြောကြားထားသည်။ တရားစီရင်ရေးမထူထောင်အတွက် ဘဏ္ဍာငွေရင်းမြစ်များနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားထားသော တရားသူကြီး၊ ဥပဒေအရာရှိနှင့် ပြည်သူ့ဆေးရေးအရာရှိများကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမှ တိုးမြှင့်ရန် ကော်မတီက အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။
- *ဖမ်းဆီးချိန်နှင့် အပြီးသတ်စီရင်ချက်ချချိန်ကြားတွင် ၈ နှစ်ကြာမြင့်ခြင်း - ကင်မရွန်း*⁴⁹
ဤဖြစ်စဉ်တွင် စွပ်စွဲခံရသူသည် ၁၉၉၉ ခုနှစ်ကတည်းက ဖမ်းဆီးခံရပြီး ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်မှစတင်၍ အယူခံလျှောက်တင်မှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း ၈ နှစ်အကြာ ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှသာ အပြီးသတ်စီရင်ချက်ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံက နှောင့်နှေးခြင်းမှာ အမှုများ၏ ရှုပ်ထွေးမှုကြောင့်၊ အထူးသဖြင့် စွပ်စွဲခံရသူ၏ များစွာသော အယူခံလျှောက်ထားမှုများကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု အကြောင်းပြသည်။ ကော်မတီက ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၅) သည် အယူခံဝင်ခွင့်ကို အာမခံပေးထားပြီး အဆိုပါရပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းကို တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ကျိုးကြောင်းမဆီလျော်သော နှောင့်နှေးမှုအတွက် အကြောင်းပြချက်အဖြစ် အသုံးပြု၍ မရနိုင်ကြောင်း ထောက်ပြ၍ ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၃)(ဂ) ချိုးဖောက်မှုရှိခဲ့ကြောင်း ရှုမြင်သည်။
- *သေဒဏ်ချမှတ်ထားသည့် အမှုတစ်ခုတွင် အယူခံကြားနာမှု မလျော်ကန်စွာ နှောင့်နှေးခြင်း- ဇမ်ဘီယာ*⁵⁰
ဤဖြစ်စဉ်တွင် သေဒဏ်ချမှတ်ခံထားရသူတစ်ဦး၏ အယူခံကို (အမှုကို စစ်ဆေးချိန်တွင်) အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ပြီး ရှစ်နှစ်ကျော်ကြာသည့်အထိ ကြားနာခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ ယင်းနှောင့်နှေးမှုအတွက် နိုင်ငံက ပေးသည့် တရားတရားသော အကြောင်းပြချက်မှာ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာအကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။ ယင်းမှာ အမှုစစ်ဆေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို စာစီစာရိတ်ပြီး မှတ်တမ်းမတင်နိုင်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြစ်သည်။ ကော်မတီက ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၃)(ဂ) နှင့် ၁၄(၅) တို့ကို ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် ရှုမြင်သည်။

(ဃ) တရားခွင့်၌ လူ့ကိုယ်တိုင်တက်ရောက်ခွင့်၊ ကိုယ်တိုင်ခုခံချေပပိုင်ခွင့်၊ ယင်းရပိုင်ခွင့်အကြောင်း အသိပေးခံရပိုင်ခွင့်နှင့် ဥပဒေအကူအညီခွင့်

စွပ်စွဲခံရသူများသည် ၎င်းတို့၏ အမှုများကို စီရင်နေစဉ်အတွင်း ကိုယ်တိုင်တက်ရောက်ခွင့် ရှိသည်။ စွပ်စွဲခံရသူကို တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ ကြိုတင်၍ ကျေကျေလည်လည် အသိပေးထား ပြီး စွပ်စွဲခံရသူများဘက်မှ တက်ရောက်ရင်ငြင်းဆိုမှသာ *မျက်ကွယ်တရားစီရင်မှု*ကို ခွင့်ပြုနိုင်သည်။⁵¹ ဤရပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စွပ်စွဲခံရသူများကို ဆင့်ခေါ်ရန်၊ အမှုကြားနာမည့် နေ့ရက်နှင့်

⁴⁸ CCPR/C/LKA/CO/6, §32-33 (April 2023)
⁴⁹ Human Rights Committee, Communication No. 1397/2005, [Engo v. Cameroon](#) (CCPR/C/96/D/1397/2005)
⁵⁰ Human Rights Committee, Communication No. 1520/2006, [Mwamba v. Zambia](#) (CCPR/C/98/D/1520/2006)
⁵¹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §36

နေရာကို ကြိုတင်အသိပေးရန်နှင့် တရားခွင့်သို့တက်ရောက်ပေးစေလိုကြောင်း တောင်းဆိုရန် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းအဆင့်များကို လုပ်ဆောင်ရမည်။⁵²

စွပ်စွဲခံရသူများသည် လူ့ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ရွေးထားသည့် ဥပဒေအကျိုးဆောင်အကူအညီမှ တစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ခုခံချပေးခွင့် ရှိသကဲ့သို့ အဆိုပါရပိုင်ခွင့်အကြောင်းကိုလည်း အသိပေးခံရသင့်သည်။ စွပ်စွဲခံရသူသည် ဥပဒေအကျိုးဆောင်ထံမှ မည်သည့်အကူအညီမျှ လက်မခံဘဲငြင်းဆိုကာ ရှေ့နေမပါဘဲ ကိုယ်တိုင်လည်း ခုခံကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့အတူ တရားမျှတမှုပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် လိုအပ်ပြီး မိမိဓိဋ္ဌာန်ကျကျ လုံလောက်အောင်အရေးကြီးသော ရည်ရွယ်ချက်များ ရှိလျှင် စွပ်စွဲခံရသူ၏ဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်ပြီး ရှေ့နေခန့်ပေးခြင်းကို ခွင့်ပြုနိုင်သည်။ ဥပမာ -

- စွပ်စွဲခံရသူသည် တရားခွင့်ပါ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းကို အကြီးအကျယ်နှင့် အစဉ်တစိုက် ဆန့်ကျင်နေလျှင်၊
- စွပ်စွဲခံရသူသည် ကြီးလေးသောစွဲချက်များ တင်ခံထားရသော်လည်း ၎င်းကိုယ်တိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း မရှိနေလျှင်၊
- ထိခိုက်အန္တရာယ်ပိုဖြစ်လွယ်သော မျက်မြင်သက်သေများ စွပ်စွဲခံရသူ၏ တရားခွင့်တွင်း မေးခွန်းထုတ်မှုကြောင့် ထပ်တိုးစိတ်ဖိစီးမှုနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများ မဖြစ်စေရေး ကာကွယ်လျှင်။⁵³

တချိန်တည်းတွင် တရားမျှတမှုပေါ်ပေါက်ရန်အတွက် လိုအပ်ပါက စွပ်စွဲခံရသူများသည် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များက ချပေးထားသည့် ဥပဒေဆောင်ရွက်မှုအညီအညီကို ရပိုင်ခွင့်ရှိပြီး၊ ယင်းအကူအညီအတွက် စွပ်စွဲခံရသူက အဖိုးအခပေးရန် ဓနဥစ္စာမရှိပါက အခမဲ့ဖြစ်သင့်သည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အာဏာပိုင်များက ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် ရှေ့နေသည် စွပ်စွဲခံရသူကို ထိထိရောက်ရောက် ကိုယ်စားပြုရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အောက်ပါ အခြေအနေများဖြစ်မည်ဆိုပါက ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၃)(ဃ)ကို ချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည်။

- သိသာထင်ရှားသည့် အပြုအမူပိုင်းဆိုင်ရာ လွဲချော်မှု သို့မဟုတ် အရည်အချင်းမပြည့်မီမှုသည် အပါအဝင်ရှေ့နေ၏ အပြုအမူများသည် တရားသူကြီး၏အမြင်တွင် တရားမျှတမှုပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေခြင်း၊ သို့မဟုတ်
- တရားရုံး သို့မဟုတ် အခြားသက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များက ခန့်အပ်ထားသောရှေ့နေများကို လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ထိထိရောက်ရောက် မထမ်းဆောင်နိုင်ရန် ဟန့်တားနှောင့်ယှက်ခြင်း။⁵⁴

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- စွပ်စွဲခံရသူကို အသိမပေးဘဲ မျက်ကွယ်တရားစီရင်ခြင်း - ကာဂျစ္စတန်⁵⁵
ယခုဖြစ်စဉ်တွင် စွပ်စွဲခံရသူကို မျက်ကွယ်တရားစီရင်ခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတော်က စွပ်စွဲခံရသူအပေါ် တရားစွဲဆိုထားသည့် စွဲချက်များကို အသိပေးရမည့် အဆင့်များနှင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် တရားစီရင်မှုများသို့ ကိုယ်တိုင်တက်ရောက်ရန် မေတ္တာရပ်ခံရမည့် အဆင့်များကို စွပ်စွဲခံရသူအား

⁵² Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §36
⁵³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §3
⁵⁴ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §38
⁵⁵ Human Rights Committee, Communication No. 2500/2014, [Eliseev v. Kyrgyzstan](#) (CCPR/C/130/D/2500/2014)

အသိပေးခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၁)၊ (၂)(က)၊ (၂)(ဃ) တို့ကို ချိုးဖောက်မှုဖြစ်ကြောင်း ကော်မတီက ရှုမြင်သည်။

- *စွပ်စွဲခံရသူ၏ တရားခွင့်သို့ တက်ရောက်ခွင့်လျှောက်ထားမှု ပယ်ချခံရခြင်း - ဘယ်လာရစ်*⁵⁶
ယခုဖြစ်စဉ်တွင် စွပ်စွဲခံရသူဘက်က cassation အယူခံအမှု ကြားနာရာတွင် တရားရုံးသို့ ကိုယ်တိုင် တက်ရောက်ခွင့် ပန်ကြားခဲ့သော်လည်း တရားရုံးက ပြည်တွင်းဥပဒေများအရ ၎င်း၏ စာဖြင့်လျှောက်ထားမှုကို ပယ်ချခဲ့သည်။ အယူခံစစ်ဆေးကြားနာမှုများတွင် တရားရုံးက အချက်အလက်များ၊ ဥပဒေတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် အမှုကို စစ်ဆေးခဲ့ပြီး အပြစ်ရှိကြောင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ကင်းကြောင်း ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်မှုအသစ်တစ်ခုကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ရာ၊ ယင်းဖြစ်စဉ်တွင် စွပ်စွဲခံရသူသည် ကိုယ်တိုင်တက်ရောက်ခွင့် ရရှိခဲ့သည်။ cassation အယူခံကြားနာမှုသို့ စွပ်စွဲခံရသူ၏ တက်ရောက်ရန် လျှောက်ထားချက်ကို ပယ်ချခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံက လုံလောက်သော ရှင်းလင်းမှုပြောကြားခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့သည့်အတွက် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၂)(ဃ)ကို ချိုးဖောက်မှုဖြစ်ကြောင်း ကော်မတီက ရှုမြင်သည်။

- *ကိုယ်တိုင်စိတ်ကြိုက်ရွေးချယ်သည့် ဥပဒေအထောက်အပံ့အပေါ် ကန့်သတ်ခြင်း - ဟောင်ကောင်*
*တရုတ်*⁵⁷
ဥပဒေအထောက်အပံ့ရယူလိုသူများ၊ အထူးသဖြင့် အမျိုးသားလိုခြံရေးဥပဒေအရ တရားစွဲခံထားရသော သူများသည် ၎င်းတို့စိတ်ကြိုက် ပြစ်မှုဆိုင်ရာရှေ့နေများ ရွေးချယ်၍မရဘဲ ဟန့်တားခံရပြီး အောက်တရားရုံးရှေ့နေနှင့် အထက်တရားရုံးရှေ့နေများကို နှစ်စဉ် ယူခွင့်ပြုသော တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပြန်လည်သုံးသပ်သည့်အမှု အရေအတွက်ကိုလည်း ကန့်သတ်ထားသည့်အပေါ် ကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်သည်။ အချိန်ကိုက်ပြီး အရည်အသွေးပြည့်မီသည့် ဥပဒေအထောက်အပံ့ရပိုင်ခွင့်နှင့် ရှေ့နေရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးရန် အမှီအခိုကင်းသော ဥပဒေဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေးအာဏာပိုင်ဌာနတစ်ခုကို တည်ထောင်ရန် ကော်မတီက စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကို အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။

- *ဥပဒေအထောက်အပံ့များ အကန့်အသတ်ရှိခြင်း - အီသီယိုးပီးယား*⁵⁸
ပြင်းထန်သော ရာဇဝတ်မှုများဖြင့် တရားစွဲခံရသူများအတွက် အခမဲ့ ဥပဒေအထောက်အပံ့ကို မဖြစ်မနေပေးသည့်အပေါ် ကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်သကဲ့သို့၊ means မရှိသူအားလုံး ဥပဒေအထောက်အပံ့ရရှိရေးနှင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားသောဒေသများနှင့် အန္တရာယ်ပိုမိုထိခိုက်ခံစားရနိုင်သော လူနည်းစုဝင်များ အပါအဝင် ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် ယင်းကဲ့သို့သော ဥပဒေဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများအကြောင်း သိရှိနားလည်ပြီး လက်တွေ့အသုံးပြုနိုင်ရေး သေချာစေရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကို ကော်မတီက အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။

(c) သက်သေများကို စစ်ဆေးမေးမြန်းခွင့်

စွပ်စွဲခံရသူများသည် တရားလိုပြသက်သေကို စစ်ဆေးခွင့် သို့မဟုတ် ဆုံးခန်းတိုင်အောင် စစ်ဆေးမေးမြန်းမှု လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသလို စွပ်စွဲခံရသူကို ကိုယ်စားပြုသည့် သက်သေများ(တရားခံပြသက်သေများ)သည် တဘက်

⁵⁶ Human Rights Committee, Communication No. 2703/2015, [Likhovid v. Belarus](#) (CCPR/C/135/D/2703/2015)
⁵⁷ CCPR/C/CHN-HKG/CO/4, §33-34 (November 2022)
⁵⁸ CCPR/C/ETH/CO/2, §37-38 (December 2022)

သက်သေများနှင့် တူညီသောအခြေအနေတွင် တက်ရောက်၊ စစ်ဆေးမေးမြန်းခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ စွပ်စွဲခံရသူတွင် သက်သေများကိုဆင့်ခေါ်ခြင်းနှင့် အမှုစစ်ရာသို့တက်ရောက်နိုင်သည့် မည်သည့်သက်သေကိုမဆို စစ်ဆေး မေး မြန်း သို့မဟုတ် ပြန်လှန်စစ်ဆေးနိုင်သည့် တူညီသောဥပဒေဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိကြောင်း အာမခံပေး သည်။⁵⁹

သို့သော် ယင်းသည် အကန့်အသတ်မဲ့ရပိုင်ခွင့်မဟုတ်ဘဲ ခုခံချေပချက်အတွက် သက်ဆိုင်သည်ဟု ခွင့်ပြုခံရ သည့် သက်သေများကိုသာ ခေါ်ယူခွင့်ရှိသော ရပိုင်ခွင့်ဖြစ်သည့်အပြင် တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အချို့သောအဆင့်တွင် တရားလိုသက်သေကို ပြန်လည်မေးခွန်းထုတ်စောကြောနိုင်စေရန် ပေးထားသော အ ခွင့်အလမ်းတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။⁶⁰

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- စွပ်စွဲခံရသူကို ၎င်းရှေးချမ်းထားသော မျက်မြင်သက်သေဆင့်ခေါ်ခွင့် ငြင်းပယ်ခြင်း - ကာဇက်စတန်⁶¹
ဤဖြစ်စဉ်တွင် တရားသူကြီးသည် စွပ်စွဲခံရသူဘက်က တင်ပြလာသော သက်သေများ၏ ရဲရင့်တွင် စာဖြင့် ရေးသားထွက်ဆိုချက်ကို အစောပိုင်း၌ ခွင့်ပြုသော်လည်း တရားရုံးမှတ်တမ်းအဖြစ် ရုံး၌ ထွက် ဆိုရန် ခွင့်မပြုခဲ့ပေ။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဘက်ကမူ စွပ်စွဲခံရသူ၏ တောင်းဆိုချက်အရ သက်သေသုံးဦး ၏ စာဖြင့်ရေးသားထွက်ဆိုချက်များကို တရားရုံးမှတ်တမ်းတွင် ရွတ်ဖတ်ပြခဲ့သောကြောင့် စွပ်စွဲခံရသူ သည် မျှတသောတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အတွက် ရပိုင်ခွင့်အားလုံးနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာနည်းလမ်းအားလုံး ရရှိခဲ့ သည်ဟု ခုခံပြောဆိုသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံသည် သက်သေများ၏ရေးသားချက်ကို ကြားနာမှုလုပ် ငန်းစဉ်အတွင်း ရွတ်ဖတ်ခဲ့သည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောရုံသက်သက်ဖြင့် အပိုဒ်ပါ ဝတ္တရားကို မကျေပွန်ခဲ့ သည့်အတွက် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၃)(င)ကို ချိုးဖောက်မှုဖြစ်ကြောင်း ရှုမြင်သည်။
- ခုခံချေပသူကို ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များအား ပြန်လှန်စစ်မေးခွင့် မပေးခြင်း - ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်း⁶²
ဤဖြစ်စဉ်တွင် ဆေးမှုခင်းစစ်ချက်နှစ်ခု၏ကောက်ချက်သည် အလွန်အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍ၌ ရှိပြီး တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အဆိုပါတွေ့ရှိချက်များပေါ်တွင် ကြီးကြီးမားမား မူတည်ခဲ့ သည်။ ယင်းအခြေအနေတွင် ဆေးမှုခင်းစစ်ချက်နှစ်ခု၏ သုံးသပ်ချက်များကို အမှုစစ်မိ အကြိုစစ် သည့် အာဏာပိုင်များထံ ပေးအပ်ပြီးနောက်တွင်ပင် စွပ်စွဲခံရသူကို ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေအရ တရားဝင် စွဲချက်တင်ခဲ့သည်။ သို့သော် တရားရုံးသည် ခုခံချေပသူအား အဆိုပါ ဆေးမှုခင်းစစ်ချက်ပြုလုပ်သည့် ကျွမ်းကျင်သူများအား ပြန်လှန်စစ်မေးခွင့် မပြုခဲ့ပေ။ ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၃)(င)ကို ချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည် ဟု ကော်မတီက ရှုမြင်သည်။

(စ) အခမဲ့စကားပြန် ရပိုင်ခွင့်

⁵⁹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §39
⁶⁰ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §39
⁶¹ Human Rights Committee, Communication No. 2676/2015, [Tsukanov v. Kazakhstan](#) (CCPR/C/131/D/2676/2015)
⁶² Human Rights Committee, Communication No. 2916/2016, [Pirogov v. Russian Federation](#) (CCPR/C/133/D/2916/2016)

အကယ်၍စွဲခံရသူသည်၊ နိုင်ငံခြားသားဖြစ်စေ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်စေ၊ တရားရုံးတွင် သုံးစွဲသော ဘာသာစကားကို နားမလည် သို့မဟုတ် မပြောတတ်ပါက နှုတ်ဖြင့်လုပ်ဆောင်သည့် တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်အားလုံးတွင် အခမဲ့ စကားပြန်အကူအညီ ရသင့်သည်။⁶³ သို့သော် စွဲခံရသူများသည် ကိုယ်တိုင် ထိထိရောက်ရောက် ခုခံချေပရန် တရားဝင်တရားရုံးသုံးဘာသာစကားကို လုံလုံလောက်လောက် နားလည်ပါက မူအားဖြင့် စကားပြန်တဦး၏ အခမဲ့အကူအညီ မရပါ။⁶⁴

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- ဘာသာစကားကြောင့် တရားမျှတမှုကို တန်းတူညီစွာ လက်လှမ်းမီခွင့်ဆုံးရှုံးခြင်း - သီရိလင်္ကာ⁶⁵
တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တမိလ်ဘာသာစကား အသုံးပြုမှု အကန့်အသတ်ရှိသော ကြောင့် တမိလ်ဘာသာစကားပြောသူများသည် တရားမျှတမှုကို တန်းတူညီမျှစွာ လက်လှမ်းမီခွင့် မရှိ နေသည့်အပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်း ကော်မတီက ထုတ်ဖော်ပြောကြားပြီး တရားရုံးတွင် အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားကိုနားမလည်သော ခုခံချေပသူအားလုံးကို အခမဲ့ စကားပြန်နှင့် ဘာသာပြန်ဝန်ဆောင်မှု ပေးရန် အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။

(ဆ) ဆန့်ကျင်ပြီးသက်သေထွက်ဆိုရန် သို့မဟုတ် အပြစ်ရှိကြောင်းဝန်ခံရန် အဓမ္မဖိအားပေးခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်

ဤရပိုင်ခွင့်ကိုကာကွယ်ရန်အတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများသည် စွဲခံရသူထံမှ အပြစ်ရှိကြောင်းဝန်ခံချက် ရရှိရန် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ တဆင့်ခံဖြစ်စေ မည်သည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် မလျော်ကန်သော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖိအားမျှ မပေးရ။⁶⁶

ထို့အပြင် ICCPR အပိုဒ် ၇ သည် စွဲခံရသူများ အပါအဝင် လူ့အားလုံးကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် ဆိုးဆိုးရွားရွားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ထားသည့်အတွက် အပိုဒ် ၇ ကို ချိုးဖောက်ပြီး ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆိုးဆိုးရွားရွားဆက်ဆံခြင်းကြောင့် ရရှိလာသည့် မည်သည့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုချက် သို့မဟုတ် ခံဝန်ချက်ကိုမဆို၊ ICCPR အပိုဒ် ၇ နှင့် ၁၄(၃)(ဆ) ကို ချိုးဖောက်ကြောင်း သက်သေပြရန်အတွက် မဟုတ်လျှင်၊ အထောက်အထားအဖြစ် အသုံးပြု၍မရပေ။ ယင်းကဲ့သို့သောအမှုများတွင် စွဲခံရသူ၏ ဝန်ခံချက်သည် ၎င်း၏ စိတ်သဘောထားအတိုင်းထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကြောင့်မဟုတ်ဆိုသောအချက်ကို သက်သေပြရမည့်တာဝန်သည် နိုင်ငံတော်အပေါ်၊ တနည်းအားဖြင့် တရားစွဲဆိုသူဘက်အပေါ်တွင်သာ တည်သည်။⁶⁷

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

⁶³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §40
⁶⁴ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §40
⁶⁵ CCPR/C/LKA/CO/6, §32-33 (April 2023)
⁶⁶ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §41
⁶⁷ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §41

- *ဘာသာစကားကြောင့် တရားမျှတမှုကို တန်းတူညီစွာ လက်လှမ်းမီခွင့်ဆုံးရှုံးခြင်း - သီရိလင်္ကာ*⁶⁸
 ထောင်၊ အချုပ်များတွင် ရဲနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ဆိုးဆိုးရွားရွား ဆက်ဆံမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကျင့်သုံးနေမှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကြောင့် ထွက်ဆိုသော ဝန်ခံချက်ကို တရားရုံးများတွင် အထောက်အထားအဖြစ် အသုံးပြုနေမှုတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်သည်။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ဆိုးဆိုးရွားရွားဆက်ဆံမှုတို့ကြောင့် ထွက်ဆိုသောဝန်ခံချက်များကို မည်သည့်အခြေအနေတွင်မဆို တရားရုံး၌ လက်မခံစေရေးနှင့် ဝန်ခံချက်များကို မိမိစိတ်သဘောအတိုင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်ဆိုသောအချက်ကို သက်သေပြရမည့်အလုပ်မှာ တရားစွဲဆိုသူပေါ်တွင် သာရှိရေးတို့ သေချာစေရန် အပါအဝင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ဆိုးဆိုးရွားရွားဆက်ဆံမှုကို လုံးဝအမြစ်ဖြတ်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကို ကော်မတီက အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။
- *ခြိမ်းခြောက်နှိပ်စက်ပြီး ရယူသော ဝန်ခံချက်များ - ဥဘောက်ကစ္စတန်*⁶⁹
 ဤဖြစ်စဉ်တွင် နိုင်ငံတော်ကခန့်အပ်သည့် ရှေ့နေရှိချိန်တွင် ခြိမ်းခြောက်နှိပ်စက်ပြီး ရယူထားသည်ဟု ဆိုသော ဝန်ခံချက်ကို တရားရုံးက အထောက်အထားအဖြစ် လက်ခံသည်။ အယူခံတရားရုံး၏ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လျှို့ဝှက်အဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားသည်ဟု အခိုင်အမာဆိုသော်လည်း စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံက တရားရုံးက ထည့်သွင်းစဉ်းစားသော အထောက်အထားသည် ဥပဒေနှင့်ညီသောနည်းလမ်းဖြင့်ရယူထားပြီး တရားရုံးကလည်း လက်ခံနိုင်သည့်အထောက်အထားဟု သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်ကြောင်းနှင့် အယူခံဝင်ရာတွင် စွပ်စွဲသူဘက်က တင်သွင်းသည့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်များကို အယူခံတရားရုံးက သုံးသပ်ပြီး ပယ်ချခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဘက်က ၎င်း၏ ထုတ်ပြန်ချက်ကို ခိုင်မာစေသည့် မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားကိုမျှ မတင်ပြနိုင်ခြင်း၊ အဆက်ဖြတ်တောက်ဖမ်းခံထားရသော အခြေအနေတွင် ခြိမ်းခြောက်နှိပ်စက်ခံရပြီး ဝန်ခံခဲ့ရသည်ဆိုသည့် စွပ်စွဲခံရသူ၏ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုချက်ကို တရားရုံးက သို့မဟုတ် အယူခံတရားရုံးက ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်ဟု ထင်ကြေးပေးသည့် မည်သည့်အချက်မျှ အမှုတွဲတွင် မပါဝင်နေခြင်း၊ နှင့် စွပ်စွဲခံရသူသည် ၎င်းရွေးချယ်ထားသောရှေ့နေတွင် စကားပြောသည့်အချိန်တွင် ၎င်း၏ဝန်ခံချက်ကို ပြန်ရုပ်သိမ်းခဲ့ခြင်းတို့ကို ထောက်ပြပြောဆိုကာ ကော်မတီသည် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၃)(ဆ)ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ရှုမြင်သည်။

⁶⁸ CCPR/C/LKA/CO/6, §26-27 (April 2023)

⁶⁹ Human Rights Committee, Communication No. 2577/2015, [Ozoda Yakubova v. Uzbekistan](#) (CCPR/C/122/D/2577/2015)

Factsheet အမှတ် ၆ - အရွယ်မရောက်သေးသူများ၏ အမှုများ (အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၄)

အရွယ်မရောက်သေးသူများ၏ အမှုများတွင် အရွယ်မရောက်သေးသူများကို ICCPR အပိုဒ် ၁၄ အရ အရွယ် ရောက်ပြီးသူများနည်းတူ တူညီသောအာမခံချက်များနှင့် အကာအကွယ်များ အနည်းဆုံး ပေးသင့်သည်။ လုပ် ထုံးလုပ်နည်းများသည် ၎င်းတို့၏အသက်နှင့် ၎င်းတို့ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကိုမြှင့်တင်လိုသည့် စိတ်ဆန္ဒရှိမှုကို လည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစီရင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သည့် အရွယ် မရောက်သေးသူများကို ပေးသည့် အထူးအကာအကွယ်တွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်သည်

- ၎င်းတို့ကို စွဲဆိုထားသည့် စွဲချက်များကို တိုက်ရိုက်အသိပေးခြင်း၊
- ၎င်းတို့၏ ခုခံချေပချက်ကို ပြင်ဆင်၊ တင်ပြရာတွင် သင့်လျော်သည့်အထောက်အပံ့ ပံ့ပိုးရန်၊ သင့်လျော် မည့်ဆိုပါက ၎င်းတို့၏ မိဘ သို့မဟုတ် တရားဝင်အုပ်ထိန်းသူများမှတစ်ဆင့် ပံ့ပိုးရန်၊
- ၎င်းတို့၏ အသက် သို့မဟုတ် အခြေအနေကို အထူးတလည် ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျက်၊ ကလေးအတွက် အကောင်းဆုံးအကျိုးစီးပွားမဟုတ်ဟု ယူဆခြင်းမရှိပါက ဥပဒေဆိုင်ရာရှေ့နေ၊ အခြားသင့်လျော်သော အကူအညီနှင့် ၎င်းတို့၏ မိဘ သို့မဟုတ် တရားဝင်အုပ်ထိန်းသူများရှေ့မှောက်တွင် မျှတသော ကြားနာ စစ်ဆေးမှုတရပ်ဖြစ်စေရန် တတ်နိုင်သမျှ အမြန်ဆုံး ကြားနာစစ်ဆေးရန်၊ နှင့်
- အမှုစစ်ဆေးကြားနာနေသည့် ကာလမတိုင်မီနှင့် ကြားနာစစ်ဆေးနေစဉ် တတ်နိုင်သမျှ ချုပ်နှောင်မှု မပြုရန်။⁷⁰

အရွယ်မရောက်သေးသူများကို ၎င်းတို့ အသက်အရွယ်နှင့်လိုက်ဖက်သော အပြုအမူဖြင့်ဆက်ဆံမှု အမှန်တ ကယ် ဖြစ်စေရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် သတ်မှတ်အငယ်ဆုံးအသက်အရွယ်မရောက်သေးသည့် ကလေးနှင့် အရွယ်မရောက်သေးသူများကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူ၍မရသလို၊ ၎င်းတို့၏ ရုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရင့်ကျက်မှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် သင့်တော်သော ကလေးပြစ်မှုဆိုင်ရာတရားစီရင်မှုစနစ် ကို တည်ထောင်သင့်သည်။⁷¹ ယင်းကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကော်မတီက အနိမ့် ဆုံးအသက်သတ်မှတ်ချက်သည် အနည်းဆုံး ၁၄ နှစ်ဖြစ်သင့်သည်ဟု အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။⁷²

ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစီရင်ခြင်းထက် ကျူးလွန်သူနှင့်ဓားစာခံကြား ကြားဝင်စေစပ်ခြင်း၊ ကျူးလွန်သူ၏ မိသားစုနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း၊ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးခြင်း၊ ရပ်ရွာလူထုဝန်ဆောင်မှု သို့မဟုတ် ပညာပေးအစီ အစဉ်များကဲ့သို့ အခြားရွေးချယ်စရာအစီအမံများကို သင့်လျော်သည့်အခါတိုင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။⁷³

ထို့အပြင် တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်တိုင်းတွင် အရွယ်မရောက်သေးသူများ၏ ပုဂ္ဂလိကလွတ် လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးရေးအပါအဝင် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစီရင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ကာကွယ်ပေး ထားသော ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများကို ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်(CRC) ၌

⁷⁰ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §42
⁷¹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §43
⁷² Committee on the Rights of the Child (CRC), General Comment No.24 (CRC/C/GC/24), §33
⁷³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §44

ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။⁷⁴ CRC သည် အရွယ်မရောက်သေးသူများအပေါ် သေဒဏ် သို့မဟုတ် ထောင်ဒဏ် တသက် လွတ်မြောက်နိုင်ခွင့်မရှိဘဲ ချမှတ်ခြင်းကိုလည်း တားမြစ်သည်။⁷⁵

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- အရွယ်မရောက်သေးသူများကို တရားခွင်မတိုင်မီ ချုပ်နှောင်ထားခြင်း- ဆိုက်ပရပ်စ်⁷⁶
အမှု မစစ်ဆေးကြားနာမီ ချုပ်နှောင်ထားသော အရွယ်မရောက်သေးသူများကို အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ထား ပြီးသား အရွယ်မရောက်သေးသူများနှင့် သပ်သပ်စီမံခွဲဘဲ ရောနှောချုပ်နှောင်ထားသည့်အပေါ် စိုးရိမ်ပူ ပန်ကြောင်း ကော်မတီက ပြောဆိုသကဲ့သို့ အသက်မပြည့်သေးသူများကို တရားမစီရင်မီ ကြိုတင်ချုပ် နှောင်ခြင်းသည် နောက်ဆုံးအဆင့် မတတ်သာ၍ လုပ်ဆောင်ရသောကိစ္စသာဖြစ်ကြောင်းနှင့် အရွယ်မ ရောက်သေးသူများကို ချုပ်နှောင်လျှင် အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ထားပြီးသား အရွယ်မရောက်သေးသူများနှင့် သီးခြားခွဲထားရမည်ဖြစ်ကြောင်း ကော်မတီက အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။
- ဖမ်းခံရထားရသည့် အရွယ်မရောက်သေးသူများကို အထူးအကာအကွယ်ပေးရန် ပျက်ကွဲခြင်း- ရုရှား ဖက်ဒရေးရှင်း⁷⁷
ဤအရွယ်မရောက်သေးသူ (၁၈နှစ် မပြည့်သေးသူ)၏ အမှုတွင် ၎င်းကိုဖမ်းဆီးချိန်၌ မိဘနှစ်ပါးကို အ သိပေးခဲ့သော်လည်း ဖမ်းဆီးပြီး နှစ်လနီးပါးအကြာတွင် ၎င်း၏ မိခင်ဖြစ်သူကိုသာ တရားဝင် ကိုယ်စား လှယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံသည် ဖမ်းဆီးခံရသော အရွယ်မရောက်သေးသူ များကို ကာကွယ်ရန်အထူးအစီအမံလုပ်ဆောင်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည့်အတွက် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၄) နှင့် အပိုဒ် ၂၄ (၁)တို့ကို ချိုးဖောက်ခြင်းအဖြစ် ကော်မတီက ရှုမြင်သည်။

⁷⁴ Ref. CRC article 40 and General Comment No.24 (CRC/C/GC/24)
⁷⁵ Article 37 (a)
⁷⁶ CCPR/C/CYP/CO/5, §33-34 (September 2023)
⁷⁷ Human Rights Committee, Communication No. 2107/2011, [Berezhnoy v. Russian Federation](#) (CCPR/C/118/D/2107/2011)

Factsheet အမှတ် ၇ - အပြစ်ရှိကြောင်းစီရင်ချက်နှင့်အပြစ်ဒဏ်ကို အထက်ခုံရုံးမှ သုံးသပ်ခွင့် (အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၅)

ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ပြစ်မှုထင်ရှားသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခံသူတိုင်းသည် ၎င်းတို့အပေါ် ချမှတ်သည့် ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်းစီရင်ချက်နှင့် အပြစ်ဒဏ်ကို အထက်ခုံရုံးတရားရုံးတွင် သုံးသပ်ခံပိုင်ခွင့်၊ တနည်းအားဖြင့် အယူခံ တင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ယင်းအခြေအနေတွင် အဆိုပါသုံးသပ်မှုကို မည်ကဲ့သို့သော နည်းလမ်းပုံစံများနှင့် မည်သည့်တရားရုံးက လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိသည်ကို ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်သင့်သည်။⁷⁸

အကယ်၍ အောက်ပါအခြေအနေများဖြစ်လျှင် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၅)ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

- မူလတရားရုံး၏ စီရင်ချက်သည် အပြီးသတ်ဖြစ်နေခြင်း၊
- ပြည်တွင်းဥပဒေအရ အောက်တရားရုံးက တရားသေလွှတ်လိုက်သော အမှုကို အယူခံတရားရုံး သို့မဟုတ် အပြီးသတ်စစ်ဆေးသည့် တရားရုံးက အပြစ်ရှိသည်ဟု ပြန်လည်စီရင်ချက်ချလိုက်သည့်အခါ ထိုထက်မြင့်သော တရားရုံး၌ အယူခံဆက်တင်ရမခြင်း၊ သို့မဟုတ်
- (စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမှ ခြွင်းချက်အခြေအနေ မပြုထားလျှင်) နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံး၌ ကြားနာစစ်ဆေးမှုသည် မူလအဆင့်နှင့် အပြီးသတ်အဆင့် ကြားနာစစ်ဆေးမှုဖြစ်သည်။⁷⁹

ထို့အပြင် တရားစီရင်မှုကို အစအဆုံးပြန်လည်လုပ်ဆောင်ရန် သို့မဟုတ် ကြားနာစစ်ဆေးရန် မလိုအပ်သကဲ့သို့ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဘက်ကလည်း မူလတရားရုံးစီရင်ချက်၏ တရားဝင်နှင့်ဥပဒေရေးရာကိစ္စရပ်ကိုသာမက အမှု၏အချက်အလက်များကို အယူခံတရားရုံးတွင် ပြန်သုံးသပ်ရေးနှင့်၊ ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်းဆုံးဖြတ်ခံရသူသည် အမှုစစ်ဆေးသည့်တရားရုံး၏ လျော်ကန်၊ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်ပြီး စာဖြင့်ရေးသားထားသည့် အမိန့်စီရင်ချက်နှင့် အယူခံတင်ပိုင်ခွင့် ထိထိရောက်ရောက်ကျင့်သုံးရာတွင် လိုအပ်သော အခြားစာရွက်စာတမ်းများကို လက်လှမ်းမီရေးတို့ သေချာစေရန် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။⁸⁰ အထက်မှစစ်ဆေးသည့်တရားရုံးက ပြန်လည် သုံးသပ်ရာတွင် မလျော်ကန်သောကြန့်ကြာမှုသည် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၅) နှင့် ၁၄(၃)(ဂ) နှစ်ခုစလုံးကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။⁸¹

ထို့အပြင် သေဒဏ်ချမှတ်ထားသောအမှုများတွင် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရပြီးသား နွမ်းပါးသူတဦး၏ အယူခံအတွက် ဥပဒေအကူအညီပေးရန် ပယ်ချခြင်းသည် စီရင်ချက်နှင့်အပြစ်ဒဏ်ကို အထက်စစ်ဆေးသည့်တရားရုံး တရားတွင် ထိထိရောက်ရောက်သုံးသပ်ခြင်းအား ပီပီပြင်ပြင် ဟန့်တားခြင်းဖြစ်သည့်အတွက် ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၅) နှင့် ၁၄(၃) ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။⁸² အလားတူပင် အယူခံဝင်ရာတွင် တရားခံရှေ့နေက မည်သည့် ငြင်းချက်မှ မထုတ်လိုသည့်အခါ ယင်းရည်ရွယ်ချက်ကို တရားခံအား အသိမပေးခြင်းသည် တရားခံ၏ အခြားသော

⁷⁸ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §45
⁷⁹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §47
⁸⁰ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §48-49
⁸¹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §49
⁸² Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §51

ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးထပ်ရှာနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းကို ထိပါးသောကြောင့် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၅)ကို ချိုး ဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။⁸³

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- ထိရောက်သောအယူခံဝင်မှုဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်း မရှိခြင်း - အီဂျစ်⁸⁴
အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုင်ရာလုံခြုံရေးတရားရုံးက ချမှတ်သော အပြစ်ဒဏ်များကို အယူခံဝင်နိုင်ပြီး စစ်ဘက်တရားရုံးကချမှတ်သော အပြစ်ဒဏ်များကိုမူ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်သည့် စစ်ဘက်တရားရုံးကြီးတစ်ဦး သဘာပတိအဖြစ်ဆောင်ရွက်သော အယူခံဆိုင်ရာ စစ်ဘက်ဗဟိုတရားရုံး၌သာ အယူခံဝင်၍ရသလို စစ်ဘက်အမိန့်စီးဆင်းမှုကွင်းဆက်နှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများပေါ်တွင်လည်း မူတည်နေသည့်ကိစ္စအပေါ် ကော်မတီက စိုးရိမ်ပူပန်သည်။ တရားခံများ၏ ၎င်းအပြစ်ရှိကြောင်းစီရင်ချက်နှင့် အပြစ်ဒဏ်များကို အထက်တရားရုံးများ၏ ပြန်လည်သုံးသပ်မှု ရပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးရန် ကော်မတီက စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကို အကြံပြုတိုက်တွန်းသည်။
- တရားရုံးချုပ် စီရင်ချက်ချခြင်း - စပိန်⁸⁵
ဤအမှုတွင် စွပ်စွဲခံရသူ ရရှိထားသော ရာထူး၏ သဘောသဘာဝကြောင့် ပြည်တွင်းဥပဒေစနစ်အရ တရားရုံးချုပ်ကသာ ၎င်းအပေါ်စွဲချက်ကို ကြားနာစစ်ဆေးရန် အရည်အသွေးမီပြီး တရားရုံးချုပ်က ၎င်းတွင် အပြစ်ရှိကြောင်း စီရင်ချက်ချခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အယူခံဝင်ရန် အခွင့်အရေးမရခဲ့ပေ။ ယင်းကဲ့သို့သော ဥပဒေစနစ်သည် ICCPR နှင့် မကိုက်ညီကြောင်း ထောက်ပြလျက်၊ ကော်မတီက စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဘက်မှ ယင်းအကျိုးသက်ရောက်မှုအပေါ် ခြွင်းချက်တခုထားမပြုလုပ်ပါက ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၅) ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်သုံးသပ်သည်။
- စွပ်စွဲခံရသူမရှိဘဲ အယူခံကြားနာခြင်း - ယူကရိန်း⁸⁶
ဤအမှုတွင် စွပ်စွဲခံရသူမှ တရားခွင်သို့ တက်ရောက်ရန် လျှောက်ထားခဲ့သော်လည်း စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၏တရားရုံးချုပ်က စွပ်စွဲခံရသူ မပါဘဲ အယူခံကို ကြားနာခဲ့ကာ စွပ်စွဲခံရသူကိုယ်စား ရှေ့နေတက်ရောက်ခြင်းလည်း မရှိခဲ့ပေ။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၏ ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေအရ အယူခံကြားနာရာတွင် စွပ်စွဲခံရသူတက်ရောက်ခြင်းသည် တရားရုံးကသာ ဆုံးဖြတ်ရသောကိစ္စဖြစ်သော်လည်း စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံသည် တရားရုံးချုပ်ရှေ့မှောက်တွင် စွပ်စွဲခံရသူနှင့် ၎င်း၏ရှေ့နေများကိုတက်ရောက်ခွင့်မပေးရသည့်အကြောင်းရင်းကို ရှင်းပြရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်ကို ထောက်ပြ၍ ကော်မတီက ယင်းကို ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၅) ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဟု ရှုမြင်သည်။
- အယူခံဝင်ရန် ထိရောက်သော ဥပဒေအကူအညီ မရှိခြင်း - ထရီနီဒတ်နှင့် တာဘာဂို⁸⁷
သေဒဏ်ချမှတ်သောအမှုတခုတွင် ခုခံချေပသူသည် အယူခံဝင်ရန် နှိမ်ပါးသူအဖြစ်ဖြင့် ဥပဒေအကူအညီလျှောက်ခဲ့သော်လည်း ပယ်ချခံခဲ့ရသည်။ စီရင်ချက်နှင့် အပြစ်ဒဏ်ကို အထက်တရားရုံးများမှပြန်

⁸³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §51
⁸⁴ CCPR/C/EGY/CO/5, §39-40 (April 2023)
⁸⁵ Human Rights Committee, Communication No. 2844/2016, [Garzón v. Spain](#) (CCPR/C/132/D/2844/2016)
⁸⁶ Human Rights Committee, Communication No. 2368/2014, [Viktor Taran v. Ukraine](#) (CCPR/C/128/D/2368/2014)
⁸⁷ Human Rights Committee, Communication No. 554/1993, [LaVende v. Trinidad and Tobago](#) (CCPR/C/61/D/554/1993)

လည်သုံးသပ်မှုအား ပီပီပြင်ပြင် ဟန့်တားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၃)(ဃ)နှင့် ၁၄(၅)
ကိုချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ကော်မတီက ရှုမြင်သည်။

Factsheet အမှတ် ၈ - တရားစီရင်ရေးတိမ်းစောင်းမှုအတွက် နစ်နာကြေး (အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၆)

တရားစီရင်ရေးတိမ်းစောင်းမှု၊ တနည်းအားဖြင့် အပြစ်မရှိသူကို အပြစ်ရှိသည်ဟု စီရင်ကာ အပြစ်ဒဏ်ချခြင်း၊ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါက အောက်ပါအခြေအနေ အပြီးသတ်ဖြစ်ပြီးသားဆိုလျှင် သက်ဆိုင်သူများကို ဥပဒေအတိုင်း နစ်နာကြေးပေးသင့်သည်။

- ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို ရာဇဝတ်ပြစ်မှုတခုအတွက် ပြစ်မှုထင်ရှားကြောင်း အပြီးသတ်စီရင်ချက်ချလိုက်ခြင်း၊
- ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် အဆိုပါစီရင်ချက်၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် အပြစ်ဒဏ်ခံစားနေရခြင်း၊
- အချက်အလက်အသစ် သို့မဟုတ် အသစ်တွေ့ရှိသော အချက်အလက်များအရ စီရင်ချက်ကို ပယ်ဖျက်ခြင်း သို့မဟုတ် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို အပြစ်မှလွတ်ငြိမ်းခွင့်ပြုခြင်း။

ယင်းကဲ့သို့သော နစ်နာကြေးကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်သောအချိန်ကာလတခုအတွင်း ပေးအပ်စေရေး သေချာစေရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရန် ဝတ္တရားရပါသည်။⁸⁸

သို့သော် အောက်ပါအခြေအနေမျိုးသည် တရားစီရင်ရေးတိမ်းစောင်းမှုမဟုတ်သောကြောင့် နစ်နာကြေးပေးစရာ မလိုပါ။

- စွပ်စွဲခံရသူအပေါ် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခဲ့ခြင်းကို ပြန်လည်ချေဖျက်စေရန် သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ရသွားစေရန် ဦးတည်စေခဲ့သည့် လူသိရှင်ကြားထုတ်ပြန်၍မရသော အချက်အလက်များသည် ပုံမှန်အချိန်တွင် စွပ်စွဲခံရသူနှင့် တခုလုံးဖြစ်စေ တစိတ်တဒေသဖြစ်စေ သက်ဆိုင်နေကြောင်း သက်သေခိုင်လုံခြင်း၊
- အပြစ်ရှိကြောင်းစီရင်ချက်ကို အယူခံဝင်ရာတွင် မပြီးပြတ်ဟု ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ တနည်းအားဖြင့် တရားသူကြီးသည် နောက်ဆုံးအဆင့်မဟုတ်နေခြင်း၊
- လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု သို့မဟုတ် တရားသူကြီး၏ဆင်ခြင်နိုင်တုံတရားအရ လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် သာတူညီမျှကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသောကြောင့် ပေးခြင်း။⁸⁹

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ၏ တွေ့ရှိချက်များ

- ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ချက်ကို ပယ်ဖျက်ခြင်း သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာမှု မရှိခြင်း - နယူးဇီလန်⁹⁰
ဤအမှုဖြစ်စဉ်တွင် ဆက်သွယ်ဖြေကြားသူက နိုင်ငံ၏ အယူခံတရားရုံးသည် ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၆)ကို ချိုးဖောက်သည့်အနေဖြင့် ၎င်း၏အယူခံကို ပလပ်ခဲ့ပြီး သင့်တော်သည့် နစ်နာကြေးပံ့ပိုးပေးရန်လည်း ပျက်ကွက်ခဲ့ကြောင်း ပြောကြားသည်။ သို့သော် ၎င်းအပေါ် တရားစီရင်ချက်ကို နောက်ပိုင်းတွင် ပြန်

⁸⁸ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §52
⁸⁹ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §53
⁹⁰ Human Rights Committee, Communication No. 1909/2009, [Taito Fa'afete v. New Zealand](#) (CCPR/C/114/D/1909/2009, 7 Sep. 2015)

လည်ပြုပြင်ချေဖျက်ခြင်း မရှိသလို ၎င်းကိုလည်း လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်မပေးခဲ့သောကြောင့် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၆)သည် ၎င်း၏အမှုအတွင် အကျိုးမဝင်ကြောင်း ကော်မတီက သုံးသပ်ရှုမြင်သည်။

- *နောက်ဆုံးဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် တရားသေလွတ်ခြင်း - သြစတြေးလျ⁹¹*
ဤအမှုဖြစ်စဉ်၌ ဆက်သွယ်ဖြေကြားသူသည် ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရပြီး ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် New South Wales ပြည်နယ် တရားရုံးချုပ်က ၎င်းကို တရားစွဲဆိုခံထားရသော လူသတ်မှု စွဲချက် သုံးခုတွင် ပြစ်မှုထင်ရှားသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ကာ ထောင်ဒဏ် အကန့်အသတ်မရှိ ချမှတ်ခံခဲ့ရသည်။ ပြစ်မှု ဆိုင်ရာ အယူခံတရားရုံးက ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အပြစ်ရှိကြောင်းဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြန်လည်ပယ်ဖျက်၍ ၎င်းပြန်လည်လွတ်မြောက်သောအခါ ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၆) ကို ချိုးဖောက်ကာ “ဥပဒေနှင့်အညီ” နစ် နာကြေး မရရှိခဲ့ကြောင်း ပြောကြားသည်။ ဤအမှုတွင် ဖြေကြားသူကို တရားသေလွတ်ပေးခဲ့သည့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ အယူခံတရားရုံးက နောက်ဆုံးစီရင်ချက်ကို ချမှတ်ခဲ့သောကြောင့် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၆) သည် ဤဖြစ်စဉ်နှင့် အကျိုးမဝင်ဟု ကော်မတီက ရှုမြင်သုံးသပ်သည်။
- *သာတူညီမျှမှုကိုထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာမှုဖြင့် တရားသေလွတ်ပေးခြင်း - ဖင်လန်⁹²*
ဤအမှုဖြစ်စဉ်တွင် ပထမအဆင့်စစ်ဆေးသည့် ပုံမှန်တရားရုံးက ဆက်သွယ်ဖြေကြားသူကို ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် ထောင်ဒဏ် ၁၁ လချမှတ်ပြီး၊ ဖင်လန်အရှေ့ပိုင်းအထက်တရားရုံးက ၁၉၇၉ တွင် အတည်ပြု ကာ၊ ၁၉၈၀ တွင် ပြစ်ဒဏ်စတင်ခံယူခဲ့ရသည်။ ဖြေကြားသူသည် ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်း သာခွင့်ဖြင့် အကျဉ်းထောင်မှ ပြန်လည်လွတ်မြောက်လာခဲ့သည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်အပေါ် အပြစ်ရှိကြောင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို နောက်ထပ်တရားရုံးက ထပ်မံဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်းမပြုလုပ်ဘဲ နိုင်ငံတော် သမ္မတ၏လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်သည် သာတူညီမျှမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်အပေါ် အခြေခံသော ကြောင့် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၆) သည် ဤအမှုဖြစ်စဉ်တွင် အကျိုးမဝင်ဟု ကော်မတီက ရှုမြင်သည်။

⁹¹ Human Rights Committee, Communication No. 1367/2005, [Anderson v. Australia](#) (CCPR/C/88/D/1367/2005)
⁹² Human Rights Committee, Communication No. 089/1981, [Muhonen v. Finland](#) (CCPR/C/24/D/89/1981)

Factsheet အမှတ် ၉ - နှစ်ကြိမ်တရားစွဲဆိုမှုနှင့် နှစ်ကြိမ်အပြစ်ပေးမှုကို တားမြစ်ခြင်း (အပိုဒ် ၁၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၇)

ICCPR အပိုဒ် ၁၄ (၇) သည် နိုင်ငံတစ်ခုတိုင်း၏ ဥပဒေနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ မည်သူမဆို အပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ပြီးသား သို့မဟုတ် တရားသေလွှတ်ပြီးသား ပြစ်မှုတစ်ခုအတွက် နောက်ထပ် ကြားနာစစ်ဆေးခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခြင်းကို တားမြစ်သည်။ “*ne bis in idem*” ဟုခေါ်သော အဆိုပါ အခြေခံမူအရ မည်သူမဆို ပြစ်မှုတစ်ခုတည်းအတွက် တရားရုံးတစ်ခုတည်းတွင် ဖြစ်စေ နောက်ထပ်ခုံရုံးတစ်ခုတွင်ဖြစ်စေ ထပ်မံ စစ်ဆေးကြားနာခွင့် မရှိပေ။ ဥပမာ

- အရပ်ဘက်တရားရုံးက တရားသေလွှတ်လိုက်သူတစ်ဦးကို စစ်ဘက် သို့မဟုတ် အထူးခုံရုံးတစ်ခုတွင် တူညီသော ပြစ်မှုဖြင့် ကြားနာစစ်ဆေး၍ မရနိုင်ခြင်း၊⁹³ နှင့်
- ယုံကြည်မှုအသိစိတ်အရ တာဝန်တရပ်ကိုထမ်းဆောင်ရန် ဆန့်ကျင်ထားသူသည် စစ်မှုထမ်းရမည့် နောက်ထပ်အမိန့်သစ်တရပ်ကို ပထမပြင်းဆိုခဲ့သည့် အကြောင်းရင်းဖြစ်သည့် ယုံကြည်မှုအသိစိတ်အတိုင်း ထပ်မံပြင်းဆန်ခဲ့ပါက ယင်းအမိန့်သစ်ကို မလိုက်နာမှုဖြင့် ထပ်တလဲလဲ အပြစ်ပေးမခံစေရခြင်း။⁹⁴

သို့သော် ဤတားမြစ်မှုသည် အောက်ပါ သာဓကများအပေါ် မသက်ရောက်ပါ

- မျက်ကွယ်တရားစီရင်ရာတွင် အပြစ်ရှိကြောင်းစီရင်ချက်ချခံထားရသူတစ်ဦးက ပြန်လည် စစ်ဆေးကြားနာပေးရန် တောင်းဆိုသည့်အခါ၊
- အပြစ်ရှိကြောင်းစီရင်ချက်ထားသည့် အထက်တန်းတရားရုံးတစ်ရုံးက ပြန်လည် စစ်ဆေးကြားနာပေးရန် အမိန့်ပေးသောအခါ၊
- ယခင်က တရားသေလွှတ်ပေးလိုက်ချိန်တွင် မရရှိခဲ့သော သို့မဟုတ် မသိနိုင်သော အထောက်အထားများကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်းကဲ့သို့ ခြွင်းချက်အခြေအနေများ၏ ကျိုးကြောင်းခိုင်မာမှုကြောင့် ရာဇဝတ်မှုကို ပြန်လည် စစ်ဆေးကြားနာရသောအခါ၊
- ရာဇဝတ်ပြစ်မှုတစ်ခုအတွက် အရေးယူပိတ်ဆို့မှု မမြောက်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းဆိုင်ရာ အစီအမံများ၊ သို့မဟုတ်
- နှစ်ခု သို့မဟုတ် နှစ်ခုထက်ပိုသော နိုင်ငံများ၏ အမျိုးသားတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်များ။⁹⁵

လက်တွေ့အခြေအနေ။ ။လူ့အခွင့်အရေးကော်မတ်၏ တွေ့ရှိချက်များ

- ယုံကြည်မှုအသိစိတ်အရ စစ်မှုထမ်းရန် ငြင်းဆန်သည့်အခါ နှစ်ကြိမ်စစ်ဆေး၊ ပြစ်ဒဏ်ချခြင်း - တာ့ခမ်မင်နစ္စတန်⁹⁶
- ဤအမှုဖြစ်စဉ်တွင် ဆက်သွယ်ဖြေကြားသူသည် မထမ်းမနေရ စစ်မှုထမ်းစနစ်ကို ၎င်း၏ ယုံကြည်မှုအသိစိတ်အရ ဖီဆန်ပြီး စစ်မှုထမ်းရန်ငြင်းဆန်ခဲ့သောကြောင့် တာ့ခမ်မင်နစ္စတန်ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ

⁹³ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §54
⁹⁴ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §55
⁹⁵ Human Rights Committee, General Comment No.32 (CCPR/C/GC/32), §54, §56-57
⁹⁶ Human Rights Committee, Communication No. 2225/2012, [Akmurad Nurjanov v. Turkmenistan](#) (CCPR/C/117/D/2225/2012)

ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုတည်းဖြင့် နှစ်ကြိမ် တရားရင်ဆိုင်ပြီး အပြစ်ဒဏ်ချခဲ့ရသည့်အတွက် ကော်မတီက ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၇) ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် ရှုမြင်သုံးသပ်သည်။

- ယုံကြည်မှုအသိစိတ်အရ စစ်မှုထမ်းရန် ငြင်းဆန်သည့်အခါ နှစ်ကြိမ်စစ်ဆေး၊ ပြစ်ဒဏ်ချခြင်း - တာ့ခမ်မင်နစ်တန်⁹⁷

ဤအမှုဖြစ်စဉ်တွင် ဆက်သွယ်ဖြေကြားသူသည် ရာဇဝတ်မှုတစ်ခုဖြင့် အပြစ်ဒဏ်ခံပြီးချိန်တွင် ယင်း အမှုဖြင့် ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးနိုင်သည့် အမှုနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပြီး၊ မူးယစ်ဆေးဝါးပြစ်မှုဖြင့် ပြစ်မှု ထင်ရှားကြောင်းနှင့် အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ပြီးနောက် ပြည်နှင့်ဒဏ်အမိန့်ကိုပါ ချမှတ်ခဲ့သည်အတွက် ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၇)ပါ ၎င်း၏ရပိုင်ခွင့်များ ချိုးဖောက်ခံရကြောင်း ပြောကြားသည်။ ဤအမှုဖြစ်စဉ်တွင် ကော်မတီသည် ပြည်နှင့်ဒဏ်ကို အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာသဘာဝအရ အစီအမံတစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် ဖြေကြားသူ ကျူးလွန်ခဲ့သော ပြစ်မှုအတွက် ထပ်တိုးချမှတ်သော အပြစ်ဒဏ်ဟု မယူဆနိုင်ဟု ရှုမြင်ပြီး ICCPR အပိုဒ် ၁၄(၇) ကို ချိုးဖောက်ခြင်းမရှိဟု ရှုမြင်သုံးသပ်သည်။

⁹⁷ Human Rights Committee, Communication No. 2631/2015, [J.G. v. New Zealand](#) (CCPR/C/115/D/2631/2015)